

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo
Juli 2006
Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken
Den Haag
070 - 348 4517
Algemeen ambtsbericht
Democratische Republiek Congo
Juli 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

Inhoudsopgave Pagina

1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Basisgegevens	5
2.1.1	Land en volk	5
2.1.2	Staatsinrichting	6
2.1.3	Geschiedenis	8
2.2	Politieke ontwikkelingen	9
2.3	Veiligheidssituatie	14
2.4	Sociaal-economische situatie	24
3	Mensenrechten	26
3.1	Juridische context	26
3.1.1	Verdragen en Protocollen	26
3.1.2	Nationale wetgeving	27
3.2	Toezicht op naleving van mensenrechten	28
3.3	Naleving en schendingen	29
3.3.1	Vrijheid van meningsuiting	30
3.3.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	32
3.3.3	Vrijheid van godsdienst	33
3.3.4	Bewegingsvrijheid	33
3.3.5	Rechtsgang	38
3.3.6	Arrestaties en detenties	40
3.3.7	Situatie in penitentiaire inrichtingen	41
3.3.8	Mishandeling en foltering	43
3.3.9	Verdwijningen	45
3.3.10	Buitengerechtigde executies en moorden	45
3.3.11	Doodstraf	46
3.4	Positie van specifieke groepen	46
3.4.1	Vrouwen en meisjes	46
3.4.2	Etnische groepen	48
3.4.3	Homoseksuelen	50
3.4.4	Minderjarigen	51
3.4.5	Dienstplicht en desertie	55
3.4.6	Voormalig Mobutu-aanhangers en ex-FAZ militairen	56
4	Migratie	57
4.1	Ontheemden- en vluchtelingenstromen in en uit de DRC	57
4.1.1	Buiten de DRC	57
4.1.2	Binnen de DRC	58
4.2	Activiteiten van internationale organisaties	59
4.3	Beleid andere Europese landen	60

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

5 Samenvatting 61

Literatuurlijst 63

I Kaart van de Democratische Republiek Congo 70

II Provincie-indeling van de Democratische Republiek Congo (nieuwe grondwet) 71

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

4

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de huidige situatie in de Democratische Republiek Congo beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit de Democratische Republiek Congo en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Congolese asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in de Democratische Republiek Congo (laatstelijk 30 september 2005). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van september 2005 tot en met juni 2006.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Kinshasa aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en sociaal-economisch gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de recente geschiedenis van de Democratische Republiek Congo. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van de Democratische Republiek Congo opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in de Democratische Republiek Congo geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij de Democratische Republiek Congo partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Ten slotte wordt de positie van specifieke groepen, waaronder minderjarigen belicht.

In hoofdstuk vier komen de opvang van binnenlands ontheemden, het beleid van een aantal andere Europese landen inzake asielzoekers uit de Democratische Republiek Congo en activiteiten van internationale organisaties, waaronder de positie van de UNHCR, aan de orde.

Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk vijf.

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

5

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk

De Democratische Republiek Congo (DRC) is na Sudan en Algerije het grootste land in Afrika. De totale oppervlakte is 2.345.410 vierkante kilometer, een gebied

ongeveer zo groot als West-Europa. De buurlanden zijn Angola, de Republiek Congo (Brazzaville), de Centraal-Afrikaanse Republiek, Sudan, Uganda, Rwanda, Burundi, Tanzania en Zambia. De kustlijn bedraagt 37 kilometer.¹

De bevolking, die geschat wordt op 50 à 60 miljoen inwoners, bestaat voor bijna de helft uit kinderen onder de 15 jaar. Slechts 2,2% van de bevolking is ouder dan

65 jaar.²

In de DRC wonen meer dan 350 etnische groeperingen, waarvan de meerderheid tot de Bantu behoort. De officiële taal is het Frans en wordt door een groot deel

van de stedelijke bevolking gesproken. De meest gesproken taal is Lingala (vooral

in Kinshasa en langs de rivieren), gevolgd door Kingwana, Kikongo (ten westen van Kinshasa), Tshiluba (in het zuiden) en Swahili (in het oosten en noordoosten).

Daarnaast zijn er nog tientallen lokale talen. Het onderwijs wordt gegeven in het

Frans, in alle onderwijsinstellingen en op alle niveaus. Degenen met enig niveau van onderwijs spreken derhalve (een zekere mate van) Frans.

Ongeveer de helft van de Congolese bevolking is rooms-katholiek; 20 % is protestant; 10 % Kimbanguïst en 10 % moslim. De resterende 10 % van de Congolese bevolking hangt traditionele inheemse godsdiensten aan.³

Het land is onderverdeeld in elf provincies: Bas-Congo, Kinshasa, Bandundu, Equateur, Province Orientale, Kasai Occidental, Kasai Oriental, Maniema, Noord-Kivu, Zuid-Kivu en Katanga. De nieuwe grondwet (van kracht sinds 18 februari 2006, zie paragraaf 2.2) voorziet echter in een nieuwe onderverdeling, die gestalte

zal krijgen in de 36 maanden die volgen op de installatie van de nieuwe politieke

instituten na de verkiezingen in de tweede helft van 2006. De DRC zal dan 1 Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook - Congo, Democratic Republic of

the, 9 augustus 2005

2 United Nations Development Programme (UNDP), Human Development Report 2004, tabel

5, p. 155; CIA, The World Factbook, 9 augustus 2005

3 U.S. Department of State, International religious freedom report 2005, 8 november 2005

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

6

worden onderverdeeld in Kinshasa en in 25 provincies: Bas-Uele, Equateur, Haut-Lomami, Haut-Katanga, Haut-Uele, Ituri, Kasai, Kasai Oriental, Kongo Central, Kwango, Kwilu, Lomami, Lualaba, Lulua, Mai-Ndombe, Maniema, Mongala, Nord Kivu, Nord Ubangi, Sankuru, Sud Kivu, Sud Ubangi, Tanganyika, Tshopo, Tshuapa. De provincies zijn onderverdeeld in decentrale eenheden: de stad, de commune, de sector en de chefferie (gezagsgebied van een traditionele chef). Een kaart van de nieuwe provincie-indeling is bijgevoegd als bijlage II.4 De Congolese munteenheid is de Congolese franc (FC, franc congolais, internationale monetaire afkorting: CDF). In februari 2006 was 1 euro ongeveer 548 Congolese franc waard.

2.1.2 Staatsinrichting

Tot de installatie van een nieuwe president en een nieuw parlement na de verkiezingen (die naar verwachting in juni 2006 zullen plaatsvinden) blijft de overgangsstaatsinrichting van kracht. Hieronder is de regering van de DRC er één van nationale eenheid en overgang, die werd geïnstalleerd op 1 juli 2003 en bestaat uit de president, vier vice-presidenten, 36 ministers en 25 vice-ministers.

De posten zijn verdeeld over leden van de vorige regering, de politieke oppositie, de voormalige rebellengroeperingen en het maatschappelijk middenveld. Het staatshoofd is president Joseph Kabila, die tevens opperbevelhebber van de strijdkrachten is. De wetgevende macht bestaat uit de Nationale Vergadering (Assemblée nationale) en de senaat. De Nationale Vergadering bestaat uit 500 leden, die afkomstig zijn uit alle provincies, waarbij de vorige regering (waaronder

Kabila's partij de Parti du Peuple pour la Reconstruction et la Démocratie - PPRD), de RCD-Goma (Rassemblement Congolais pour la Démocratie - Goma), de MLC (Mouvement de Libération du Congo), het maatschappelijk middenveld en de voormalige politieke oppositie ieder 94 afgevaardigden hebben. De overige leden zijn afkomstig uit de RCD-K-ML (Rassemblement Congolais pour la Démocratie - Kisangani - Mouvement de la Libération), de RCD-N (Rassemblement Congolais pour la Démocratie - National) en de Mai-Mai. De parlamentsleden zijn benoemd door de respectievelijke groeperingen. De Senaat bestaat uit 120 leden, die eveneens uit bovengenoemde groeperingen afkomstig zijn en door hen benoemd.

De nieuwe grondwet, die op 18 februari 2006 door president Kabila werd bekrachtigd (zie paragraaf 2.3, politieke ontwikkelingen) voorziet in de volgende

staatsinrichting:

4 Assemblée Nationale de la République Démocratique du Congo, Constitution de la République Démocratique du Congo, mei 2005, artikel 2 en 3 (Constitution)

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

7

Uitvoerende macht

De grondwet voorziet in de verkiezing van een president voor vijf jaar, die eenmaal herkozen kan worden. De president is staatshoofd en opperbevelhebber der strijdkrachten. De president mag niet tevens een functie in een politieke partij

hebben. Onder de nieuwe grondwet dienen bijna alle besluiten van de president mede door de door hem/haar in overleg met het parlement benoemde ministerpresident

ondertekend te worden. De regering bestaat, naast de minister-president, uit de ministers, vice-ministers en indien van toepassing de vice-premiers, ministers van Staat en gevolmachtigd ministers. De president zit de ministerraad voor of delegeert dit aan de minister-president.⁵

Wetgevende macht

De wetgevende macht wordt uitgeoefend door een parlement dat uit twee kamers bestaat: de Nationale Vergadering (Assemblée nationale) en de Senaat. De leden van de Nationale Vergadering (nationaal gedeputeerden genoemd) worden direct gekozen door de bevolking voor een termijn van vijf jaar. Een gedeputeerde vertegenwoordigt het hele land. Senatoren vertegenwoordigen hun provincie en worden door de direct gekozen leden van de Provinciale Staten gekozen voor een termijn van vijf jaar. Oud-presidenten van de republiek (die tot president gekozen

zijn) zijn senator voor het leven. De Nationale Vergadering kan de regering - of een lid daarvan - tot aftreden dwingen middels een motie van wantrouwen. Mocht er een voortdurende crisis zijn tussen de regering en de Nationale Vergadering dan

kan de president, na consultatie van de regering en de voorzitters van de twee kamers, besluiten de Nationale Vergadering te ontbinden. Dit kan echter niet tijdens de noodtoestand of in een verkiezingsjaar.⁶

Rechterlijke macht

De rechtsprekende macht (bestaande uit rechtbanken en tribunalen) is volgens de nieuwe grondwet onafhankelijk van de wetgevende en uitvoerende macht. De in de nieuwe grondwet genoemde gerechten zijn:

- het Constitutionele Hof (Cour constitutionnelle);
- het Hof van Cassatie (Cour de cassation);
- de Raad van State (Conseil d'Etat);
- het Militaire Hooggerechtshof (Haute Cour militaire);
- militaire en civiele gerechtshoven, rechtbanken en parketten.⁷

⁵ Constitution, artikel 68-90 en 96

⁶ Idem, artikel 100-148 en 197

⁷ Idem, artikel 149

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

8

2.1.3 Geschiedenis

Voor een uitgebreide weergave van de geschiedenis van de DRC wordt verwezen naar de algemene ambtsberichten DRC uitgebracht in de periode die strekt van april 2002 tot maart 2005.

In het najaar van 1996 liepen reeds bestaande conflicten in het oosten van Zaïre uit

op een gewapende strijd tussen het Zaïrese leger en de Banyamulenge, een bevolkingsgroep van Tutsi-afkomst. Andere verzetsbewegingen sloten zich bij de Banyamulenge aan en verenigden zich in de "Alliance des Forces Démocratiques pour la Libération du Congo-Zaïre" (AFDL), die onder leiding stond van Laurent Désiré Kabila.

Nadat de Zaïrese dictator Mobutu op 16 mei 1997 naar Marokko was gevlucht, namen de troepen van de AFDL Kinshasa in. AFDL-voorzitter Kabila wijzigde de naam van het land in Democratische Republiek Congo en riep zichzelf uit tot president. Eenmaal aan het bewind drong Kabila er eind juli 1998 op aan dat Rwandese militairen die zich op Congolees grondgebied bevonden het land zouden verlaten. Enkele dagen later braken in de steden Bukavu en Goma gevechten uit tussen achtergebleven Rwandese militairen en eenheden van het Congolese leger Forces Armées Congolaises (FAC). Dit was het begin van de gewapende opstand tegen Kabila. Deze groeide snel uit tot een regionaal conflict waarbij verscheidene Afrikaanse landen militair betrokken waren.

Op 16 januari 2001 werd Laurent Kabila door een lijfwacht vermoord. Zijn zoon Joseph werd uitgeroepen tot opvolger. De jonge Kabila zocht, in tegenstelling tot

zijn vader, snel na zijn aantreden toenadering tot de internationale gemeenschap.

Nadat op 16 december 2002 te Pretoria het Accord Global et Inclusif sur la Transition (Akkoord van Pretoria) door de toenmalige Congolese regering, de rebelligroeperingen⁸, de politieke oppositie en de Maï-Maï strijders was ondertekend, werden de onderhandelingen over de interim-grondwet, machtsdeling, verantwoordelijkheden van het leger en de bescherming van de leiders en instellingen in Kinshasa, voortgezet. Dit leidde tot de ondertekening van

de Final Act van de Inter-Congolese Dialoog op 1 en 2 april 2003 te Sun City, Zuid-Afrika.

De overgangsregering, voorgezeten door president Kabila jr., moet de weg bereiden voor de eerste vrije verkiezingen in ruim 40 jaar. In juli 2005 werd 8 Rassemblement Congolais pour la Démocratie - Goma (RCD-Goma), Mouvement du Libération du Congo (MLC), de politieke oppositie (Forces Vives), de RCD-K-ML (Rassemblement Congolais pour la Démocratie - Kisangani - Mouvement pour la Libération) en de RCD-N (Rassemblement Congolais pour la Démocratie - National)

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

9

begonnen met het registreren van de kiesgerechtigden. De samenwerking tussen de groeperingen die in de overgangsregering zijn vertegenwoordigd en het ontwapenings- en repatriatieproces van rebellen verlopen echter stroef. Het voortbestaan van de overgangsregering lijkt vooral te danken aan de fors toegenomen internationale aandacht voor het Grote-Merendossier.

2.2 Politieke ontwikkelingen

Tijdens de verslagperiode, lopend van september 2005 tot en met juni 2006, vonden enkele belangrijke ontwikkelingen op het politieke vlak plaats, zoals het referendum over de grondwet en de voorbereidingen voor de verkiezingen.

Referendum over de grondwet

Op zondag 18 en maandag 19 december 2005 vond het nationale referendum plaats over de nieuwe Congolese grondwet, die in mei 2005 door de Nationale Vergadering was aangenomen. Het referendum stond aanvankelijk gepland voor 27 november, maar was uitgesteld vanwege de verlenging van de periode van kiezersregistratie. Tussen 20 juni en 17 december 2005 registreerden zich 25 miljoen kiezers. Het electoraat werd voor aanvang van de registratie geschat op

20

tot 28 miljoen personen.⁹

Het referendum was de eerste gelegenheid in meer dan veertig jaar waarbij de Congolese bevolking op democratische wijze haar stem kon uitbrengen. Een coalitie van 44 politieke partijen had bij monde van Théodore Ngoy (zie ook hoofdstuk 3) opgeroepen de grondwet te verwerpen.¹⁰ Oppositiepartij Union pour la Démocratie et le Progrès Social (UDPS) had gepleit voor een boycot van het referendum.¹¹ Aan de vooravond van het referendum bracht president Kabila voor het eerst tijdens zijn presidentschap een bezoek aan Oost-Congo, om de bevolking op te roepen vóór de nieuwe grondwet te stemmen.¹²

De kiezers, verdeeld over bijna 40.000 stembureaus, stemden in groten getale (84,31 %) vóór de nieuwe grondwet. De opkomst van de kiezers was gemiddeld 61,97 %, maar varieerde sterk per regio. Zo bracht in Kasai Oriental (waar de UDPS veel aanhang heeft) 33,26 % van de kiezers zijn stem uit, terwijl in de beide

Kivu's ongeveer 80 % van het electoraat naar de stembureaus kwam. Ook de 9 Twentieth report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the

Democratic Republic of the Congo, S/2005/832, 28 december 2005

¹⁰ IRIN, Les résultats du referendum sur le projet de constitution seront décisifs, 15 december 2005

¹¹ S/2005/832; IRIN, Voters give new constitution overwhelming support, 12 januari 2006 en

Commission Electorale Indépendante (CEI), Résultats provisoires du referendum du 18

décembre 2005, 12 januari 2006

¹² AFP, Kabila promet paix et fin de l'impunité pour sa première visite dans l'est, 16 december 2005

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

10

uitslag liep nogal uiteen per provincie: in de Kivu's stemde rond de 97 % van de kiezers vóór de nieuwe grondwet, terwijl dit in Kinshasa slechts 51,50 % was.

Van

1687 stembureaus is de uitslag niet meegenomen in het eindresultaat, omdat er sprake was van onregelmatigheden, variërend van het ontbreken van handtekeningen van de medewerkers van het stembureau op het uitslagenformulier tot het gebruiken van een afwijkende stembus.¹³

De volksraadpleging verliep vreedzaam en zonder grote problemen, al was wel sprake van enkele incidenten. Op enkele plaatsen, met name in het door de UDPS gedomineerde Mbuji-Mayi, werden kiezers geïntimideerd om niet te gaan stemmen. Een medewerker van de Kiesraad werd in Mbuji-Mayi aangevallen.¹⁴ In Kinshasa werden een dag voor het referendum aanslagen gepleegd op drie stembureaus.¹⁵

Verkiezingen

De goedkeuring door de bevolking van de nieuwe grondwet vormde een belangrijke stap op weg naar de verkiezingen voor de Nationale Vergadering en het presidentschap. De voorbereidingen van de verkiezingen liepen echter vertraging op doordat de Nationale Vergadering pas op 21 februari 2006 de kieswet, die president Kabila op 7 november 2005 ter goedkeuring had toegezonden, aannam. Vanwege de vereiste voorbereidingen werden de verkiezingen opnieuw uitgesteld. Op 30 april 2006 maakte de Independent Electoral Commission (IEC) bekend dat deze zullen plaatsvinden op 30 juli 2006, hoewel de overgangsgrondwet stipuleert dat de verkiezingen gehouden moeten worden in de transitieperiode, zullen deze hier dus formeel buiten vallen.

Indien

geen van de presidentskandidaten op 30 juli 50% van de stemmen haalt, zal in oktober een tweede stemronde plaatsvinden waarin de Congolezen moeten kiezen tussen de twee kandidaten die het hoogst zijn geëindigd.¹⁶

De belangrijkste bepalingen in de Kieswet zijn het systeem van evenredige vertegenwoordiging bij de verkiezingen op provinciaal en nationaal niveau en het hanteren van de bestaande administratieve eenheden (territoires, steden en, in 13 S/2005/832; IRIN, Voters give new constitution overwhelming support, 12 januari 2006 en

CEI, Résultats provisoires, 12 januari 2006

14 MONUC, Mbuji-Mayi - Faible taux de participation au scrutin référendaire, 20 december

2005; United Nations News Service, DR Congo: UN reports peaceful constitutional referendum, with few incidents, 19 december 2005; S/2005/832; IRIN, Voters give new

constitution overwhelming support, 12 januari 2006; AFP, Affluence et calme au referendum

constitutionnel en RDC, malgré des retards, 18 december 2005 en Reuters, Baby, woman die

in Congo vote stampedes-officials, 18 december 2005

15 Reuters, Three Congo polling stations attacked before vote, 17 december 2005

16 VN Veiligheidsraad, Report of the Security Council mission to Central Africa, 4 to 11

November 2005, S/2005/716, 14 november 2005; Reuters, Congo plans landmark elections

on June 18, 22 februari 2006 en S/2006/390

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

11

Kinshasa, communes) als kiesdistricten.¹⁷ Bij de parlementsverkiezingen wordt gebruik gemaakt van open kieslijsten, hetgeen betekent dat kiezers op de kandidaat van hun keuze kunnen stemmen, zodat kandidaten met voorkeurstemmen lid kunnen worden van het parlement. Het overgangsparlement verkoos dit systeem boven het gebruik van eenvoudigere gesloten kieslijsten, waarbij kiezers slechts op een partij zouden stemmen en de kandidaten op volgorde van de lijst al dan niet in het parlement zouden komen. Door op lijsten afwisselend mannelijke en vrouwelijke kandidaten te zetten, had bovendien het aantal vrouwelijke parlementariërs kunnen toenemen. De aangenomen Kieswet bepaalt dat bij het opstellen van kandidatenlijsten rekening dient te worden gehouden met een gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen en met participatie van mensen met een handicap. Militairen en politiemedewerkers zijn uitgesloten van actief en passief stemrecht zolang zij in actieve dienst zijn. Personen die zijn veroordeeld wegens oorlogsmisdaden, genocide of misdaden tegen de menselijkheid mogen zich niet kandidaat stellen voor enig gekozen ambt. De verkiezingscampagne begint dertig dagen voor de verkiezingsdag en eindigt 24 uur voor de stembusgang.¹⁸

In januari 2006 hadden zich 238 politieke partijen bij de minister van Binnenlandse zaken geregistreerd.¹⁹ Op 16 december 2005 registreerden de Mai-Mai zich officieel als politieke partij, onder de naam Parti National de Mai-Mai (PANAM).²⁰ Begin 2006 werden nog enkele nieuwe politieke groeperingen gevormd. Zo heeft parlementsvoorzitter en - wegens meningsverschillen met vicepresident

Bemba voormalig MLC-lid - Olivier Kamitatu de Alliance pour le Renouveau du Congo (ARC) opgericht. Een andere nieuwe coalitie is de Coalition des Démocrates Congolais (CODECO), geleid door de vroegere directeur van de centrale bank en huidig partijleider van de Démocratie Chrétienne Fédéraliste / Confédération des Fédéralistes et Démocrates Congolais (DCF/COFEDEC), Pay-Pay, die in zijn aanhang een aantal vooraanstaande oud-Mobutisten telt. Pay-Pay heeft zich eveneens kandidaat gesteld voor het presidentschap. Een onafhankelijke kandidaat voor het presidentschap is Justine Kasavubu, oud-minister, oudambassadeur in België en dochter van de eerste president van de onafhankelijke DRC. Ten slotte heeft een zoon van oud-president Mobutu politieke ambities, maar waarnemers beschouwen hem, in tegenstelling tot Kamitatu en Pay-Pay, niet als serieuze presidentskandidaat. Ook al langer bestaande partijen hebben hun kandidaten voor het presidentschap gepresenteerd. Zo is president Kabila

17 S/2005/832

18 Assemblée Nationale et Senat de la République Démocratique du Congo, Loi portant

organisation des élections présidentielle, législatives, provinciales, urbaines, municipales et

locales, février 2006

19 Journal du Citoyen, No 22, 6 -12 maart 2006

20 Kinshasa RTNC Television, 8 januari 2006 en Africafiles, D R Congo :

Political parties brace

for polls, 2 februari 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

12

kandidaat namens de PPRD, vice-president Bemba namens de MLC en vicepresident Ruberwa voor de RCD. 21 Doordat het vastleggen van de verkiezingsdata lang uitbleef, is de verkiezingscampagne pas laat op gang gekomen.

Op 3 januari 2006 liet Etienne Tshisekedi, de voorzitter van de UDPS, per brief aan de voorzitter van de Onafhankelijke Kiescommissie (Commission Électorale Indépendante, CEI) weten dat de partij haar boycot opgeeft en mee zal doen met de verkiezingen. De UDPS had opgeroepen tot een boycot van het referendum en de verkiezingen, omdat de nieuwe grondwet het land zou 'verkopen aan buitenlanders', daarmee vermoedelijk doelend op de mogelijkheid de Congolese nationaliteit te verwerven voor personen die zich voor de onafhankelijkheid van 1960 in het land hebben gevestigd.²² Na het intrekken van de boycot verzocht de UDPS de CEI om overal in het land registratiebureaus te openen om haar leden alsnog in staat te stellen zich te registreren voor de verkiezingen. De CEI reageerde hierop afwijzend, onder verwijzing naar de logistieke onmogelijkheden om voor 30 juni 2006 naast de verkiezingen ook nog een registratieronde te organiseren.²³ Ondanks internationale druk, besloot Tshisekedi uiteindelijk in april

2006 om niet aan de verkiezingen mee te doen.²⁴

Op 16 april 2006 publiceerde de Commission Électorale Indépendante (CEI) de definitieve lijst met kandidaten voor de presidentsverkiezingen. 33 kandidaten voldeden aan de eisen en zullen meedoen aan de verkiezingsstrijd.²⁵ Aan de parlementsverkiezingen zullen 267 politieke partijen en 8.650 kandidaten deelnemen.

Hoewel voorafgaand aan het referendum op 18 en 19 december 2005 campagnes waren gevoerd om kiezers te informeren over het proces van de volksraadpleging, is volgens de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties verdere voorlichting aan de bevolking vereist voor een succesvol verloop van de parlements- en presidentsverkiezingen. Ook sprak de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties in december 2005 zijn zorg uit over het budget voor de verkiezingen, dat met een aanzienlijk tekort kampte.²⁶

Van 21 tot 23 maart bracht de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties een bezoek aan de DRC. Het bezoek stond in het teken van de afronding van het politieke transitieproces en met name de komende verkiezingen. SG Annan

21 Africafiles, D R Congo : Political parties brace for polls, 2 februari 2006

22 Constitution, artikel 10

23 IRIN, Referendum continues into second day, 19 december 2005; IRIN, Opposition politician

ends boycott of upcoming polls, 3 januari 2006

24 S/2006/390 en BBC News, Boycott hits DR Congo's key poll, 4 april 2006

25 S/2006/390

26 S/2005/832

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

13

onderstreepte tijdens zijn bezoek de noodzaak van een beter beheer van de staatsinkomsten, de opbouw van het justitiële apparaat en de verdere hervorming van de veiligheidssector.

Bestuur

In oktober 2005 ging het anti-corruptie-programma 'Schone handen' van start. Vier hoge ambtenaren werden gearresteerd op verdenking van verduistering. Een onderzoekscommissie bestaande uit de Algemene Rekenkamer, de Algemene Financiële Inspectiedienst en het bureau van de president stelde in een rapport dat

tussen 2001 en 2005 meer dan US\$ 30 miljoen aan belastinginkomsten illegaal aan de schatkist is onttrokken.²⁷

Tijdens de verslagperiode zijn verschillende nationale en provinciale bestuurders

ontslagen en geschorst, om redenen variërend van corruptie tot beschuldigingen van wanbestuur en mensenrechtenschendingen, waaronder willekeurige arrestatie van straatkinderen (zie ook paragraaf 3.4.4).²⁸ In oktober 2005 namen 24 afgevaardigden in de Nationale Vergadering ontslag, omdat zij de voorkeur gaven aan hun nevenfuncties in staatsbedrijven, die conform de overgangsgrondwet niet verenigbaar zijn met het ambt van parlementariër. Achttien andere afgevaardigden zegden hun nevenfunctie op. De Senaat heeft zijn leden eveneens opgeroepen een keuze te maken tussen lidmaatschap van de Senaat en functies in staatsbedrijven, maar heeft hieraan geen termijn verbonden.²⁹

Relaties met de buurlanden

De relatie van de DRC met de buurlanden laat een gemengd beeld zien. Aan de ene kant sloegen Uganda, Rwanda en de DRC, die gedrieën in 2004 een tripartiete commissie hadden opgericht, en Burundi de handen ineen door eind oktober 2005 een gezamenlijke brief te sturen aan de voorzitter van de VN-Veiligheidsraad. In deze brief vroegen de vier landen de Veiligheidsraad het mandaat van de VNVredesmacht

MONUC (Mission des Nations Unies en République Démocratique du Congo) uit te breiden met de bevoegdheid gewapende groeperingen in Oost-Congo met alle ter beschikking staande middelen te dwingen tot ontwapening.³⁰ Anderzijds is het Joint Verification Mechanism, waarmee Rwanda en de DRC gemeenschappelijk en met steun van de VN en de Afrikaanse Unie verdachte grensbewegingen natrekken, sinds mei 2005 niet meer actief geweest.³¹ Daarnaast heeft Rwanda niet gereageerd op het verzoek van de DRC om voormalig kolonel Jules Mutebutsi uit te leveren, tegen wie sancties van de Veiligheidsraad van de

27 Ibidem

28 S/2005/832

29 Ibidem

30 Letter dated 21 October 2005 from the Permanent Representative of Uganda to the United

Nations addressed to the President of the Security Council, S/2005/667, 25 oktober 2005

31 S/2005/832

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

14

Verenigde Naties van kracht zijn (zie voor meer informatie over Mutebutsi paragraaf 2.3). 32

Op 19 december 2005 deed het Internationaal Gerechtshof (IGH) uitspraak over de rechtzaak die de DRC tegen Uganda had aangespannen. Het IGH acht Uganda schuldig aan het schenden van de soevereiniteit en territoriale integriteit van de

DRC in 1998-1999 en houdt het land verantwoordelijk voor mensenrechtenschendingen

jegens Congolese burgers. Uganda moet de DRC een nog overeen te komen schadevergoeding betalen, waarbij de Congolese regering denkt aan een bedrag tussen de zes à tien miljard dollar. Het Hof achtte niet bewezen dat de schendingen door Uganda voortduren, zoals de DRC had beweerd.³³

Begin februari 2006 verklaarde het IGH dat het zich niet bevoegd acht om een uitspraak te doen over de zaak die de DRC tegen Rwanda had aangespannen. De DRC had Rwanda ervan beschuldigd gewapende strijd te hebben gevoerd op het grondgebied van de DRC.³⁴

2.3 Veiligheidssituatie

De veiligheidssituatie in het oosten van de DRC, met name in Noord-Katanga, de Kivu-provincies en het Ituri-district, blijft uitermate zorgwekkend. De centrale overheid in Kinshasa heeft haar macht nog niet in alle delen van het land kunnen vestigen. Het gezag van de centrale overheid in Ituri, de Kivu's en het noorden van

Katanga is zeer zwak.³⁵ Eenheden van leger en politie worden formeel aangestuurd

door de regering, maar de feitelijke macht is nog steeds in handen van de voormalige gewapende groepen, zoals de RCD-Goma en diverse volksmilities. Het Congolese leger (FARDC, Forces Armées de la République Démocratique du Congo) voerde tijdens de verslagperiode, al dan niet met steun van MONUC, militaire acties uit tegen dissidente FARDC-eenheden en binnen- en buitenlandse gewapende groepen. Eind februari 2006 waarschuwde de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties dat er in de DRC een 'enorm risico' bestaat voor het opnieuw opblaaien van een conflict.³⁶

32 Ibidem

33 International Court of Justice, Press release 2005/26, 19 december 2005; AP, World Court

rules Uganda violated international law in attacking Congo's Ituri province, 19 december

2005 en de Volkskrant, Uganda schond oorlogsrecht en mensenrechten Congolezen, 19

december 2005

34 International Court of Justice, Press release 2006/4, 3 februari 2006

35 U.S. Department of State, Congo, Democratic Republic of the, Country Reports on Human

Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

36 UNHCR News stories, High Commissioner Guterres warns of huge risk for conflict again in

DRC, 27 februari 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

15

Hieronder worden eerst de ontwikkelingen ten aanzien van ontwapening en bewapening besproken, gevolgd door een beschrijving van de veiligheidssituatie in verschillende Congolese regio's (Ituri, Kivu's, Katanga, West-Congo).

Ontwapening en bewapening

In de DRC zijn twee ontwapeningsprogramma's gaande. Het ene, het Disarmament, Demobilization, Repatriation, Reinsertion and Resettlementprogramma (DDRRR), is gericht op niet-Congolese strijders die zich in de DRC bevinden. Het andere programma heet Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR) en is gericht op Congolese strijders, zowel van het regeringsleger als van andere gewapende groeperingen. Een deel van de Congolese strijders wordt, in een proces dat wordt aangeduid als brassage, opgenomen in het geïntegreerde nationale leger van de DRC, de FARDC. 37 Ten aanzien van het DDRRR-proces hanteerden de Congolese autoriteiten en MONUC een tweeledige aanpak. Enerzijds voerde de Congolese overgangsregering de druk op buitenlandse gewapende groeperingen op, zeker na het verstrijken van de deadline voor vrijwillige ontwapening van buitenlandse strijders in de Kivu's op 30 september 2005, zoals die was overeengekomen door de DRC, Uganda, Rwanda en Burundi. Zestig Rwandese strijders en hun gezinsleden gaven aan te willen deelnemen aan het DDRRR-proces. Anderzijds worden informatiecampagnes gevoerd om strijders vrijwillig tot demobilisatie te bewegen. Ook opende de Ugandese amnestiecommissie op 8 november 2005 in

Noord-Kivu een kantoor om demobilisatie van Ugandese strijders te vergemakkelijken.³⁸ Een internationale waarnemer gaf in februari 2005 echter aan dat het DDRRR-proces min of meer stil lag. Volgens de NGO Refugees International is de drempel voor buitenlandse strijders om te ontwapenen te hoog,

omdat hun commandanten ze ontmoedigen of zelfs bedreigen en omdat MONUC onvoldoende zou zijn toegerust om de strijders op te vangen.³⁹ Ondanks internationale druk en de aankondiging van de Rwandese Hutu-rebellenbeweging Forces Démocratiques de Libération du Rwanda (FDLR) op 31 maart 2005 dat zij de militaire strijd tegen Rwanda zou staken, zijn in 2005 slechts enkele honderden

FDLR-strijders ontwapend en gerepatriëerd.⁴⁰ De Rwandese regering had positief gereageerd op de aankondiging van de FDLR en ingestemd met de terugkeer van ex-strijders naar Rwanda. Daarbij tekende ze echter aan moeite te hebben met de FDLR als organisatie, omdat een deel van de FDLR een actieve rol gespeeld zou

37 S/2005/832

38 S/2005/832

39 Refugees International, Democratic Republic of the Congo: demobilization of Rwandan

soldiers going slowly, 16 december 2005

40 S/2005/832; Statement by the President of the Security Council,

S/PRST/2005/46, 4 oktober

2005 en Human Rights watch, World Report 2006, januari 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

16

hebben tijdens de genocide van 1994.⁴¹ De Rwandese regering heeft inmiddels besloten dat naar Rwanda teruggekeerde FDLR-strijders die veertien jaar of jonger

waren ten tijde van de genocide in Rwanda in 1994 niet zullen worden vervolgd.⁴² De FDLR zal de jonge strijders echter niet graag laten gaan, omdat hun vertrek de

overlevingskansen voor de oudere strijders zal doen afnemen. De FDLR eist amnestie voor alle strijders.⁴³

Ook het DDR-programma voor strijders van Congolese nationaliteit en de integratie van verschillende groeperingen in één nationaal leger kwam tijdens de verslagperiode bijna tot stilstand. Er is geen sprake van daadwerkelijke samenwerking van de voormalige vijanden in een geïntegreerd nationaal leger.

Eenheden die formeel tot de FARDC behoren, leveren soms strijd met FARDC-eenheden die vanuit Kinshasa worden aangestuurd. Daarnaast waren in december

2005 weliswaar zes geïntegreerde brigades gevormd (gestationeerd in de Kivu's en in Ituri)⁴⁴, maar de vorming van twaalf andere brigades, die voor de

verkiezingen gereed diene te zijn, liep achter op schema. De oorzaak van de vertraging is gelegen in de langzame aanvoer van strijders van de verschillende gewapende groeperingen bij de centres de brassage, waar de voormalige

rebellengroeperingen worden samengebracht en tot één legereenheid onder centraal commando worden geformeerd. Enerzijds is de aanvoer een logistiek

vraagstuk; anderzijds is er sprake van onwil bij commandanten om hun manschappen te laten deelnemen aan het DDR-programma. Alleen de strijders die

men kon missen zouden voor deelname aan het proces zijn gestuurd, terwijl de beste manschappen in afwachting van de politieke ontwikkelingen achter de hand

zouden worden gehouden.⁴⁵ Van de strijders die zich tot eind januari 2006 wel hadden gemeld voor het DDR-proces, verkoos tweederde terugkeer in de

burgermaatschappij boven opname in de FARDC. Gezien de financiële prikkel voor demobilisatie, waarbij een voormalig strijder 110 USD ineens ontvangt en

daarna 25 USD per maand over een periode van een jaar, wekt dit geen verwondering; de soldij van soldaten bedraagt 10 USD per maand en wordt door

corruptie lang niet altijd daadwerkelijk uitgekeerd. Tijdens de verslagperiode was

er echter ook sprake van vertraging in de uitkering van de demobilisatietoelages aan voormalig strijders door de Commission nationale de la démobilisation et de

la réinsertion. Dit veroorzaakte ontevredenheid en bemoeilijkte de reïntegratie van

voormalig strijders in de maatschappij.⁴⁶ Voor de strijd van de FARDC tegen

41 Jeune Afrique/L'intelligent No 2309, Démobilisation générale, 10-16 april

2005.

42 Nineteenth report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the

Democratic Republic of the Congo, S/2005/603, 26 september 2005

43 Economist Intelligence Unit, Country report Democratic Republic of Congo, december 2005

44 VN Veiligheidsraad, Report of the Security Council mission to Central Africa, 4 to 11

November 2005, S/2005/716, 14 november 2005

45 Amnesty International, North-Kivu: civilians pay the price for political and military rivalry,

28 september 2005

46 S/2005/832

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

17

milities in Katanga (zie onder) had het DDR-programma volgens een kolonel een tekort aan manschappen als neveneffect.⁴⁷

Tot 31 juli 2006 is een VN-wapenembargo van kracht voor het hele Congolese grondgebied.⁴⁸ Alleen geïntegreerde leger- en politie-eenheden die door de nationale leger- en politieleiding worden aangestuurd, zijn van het embargo uitgezonderd. Volgens verschillende rapporten, waaronder laatstelijk van de door de VN-Veiligheidsraad aangestelde Group of Experts, wordt het wapenembargo echter voortdurend geschonden. Wegens gebrek aan centrale controle op grondstofwinning worden inkomsten uit de exploitatie van natuurlijke rijkdommen door verschillende groepen gebruikt om de wapenhandel te financieren. Dit wordt vergemakkelijkt door het gebrek aan mogelijkheden om de herkomst van wapens vast te stellen, bijvoorbeeld door het ontbreken van serienummers.⁴⁹ Wapenhandel

wordt verder vergemakkelijkt door het ontbreken van adequaat luchtverkeerstoezicht. Daarnaast verloopt controle moeizaam wegens de vele landingsbanen die verspreid liggen langs de oostgrens van de DRC. De Group of Experts meldt tevens dat MONUC de toegang tot vliegtuigen met militaire vracht aan boord is ontzegd. De autoriteiten van Rwanda, Uganda en de DRC zelf zouden niet optimaal meewerken aan het toezicht van het Panel of Experts op de wapenhandel.⁵⁰

Behalve tot schending van het wapenembargo, leidt de illegale exploitatie van natuurlijke rijkdommen ook tot geweld en mensenrechtenschendingen. Dit geldt bijvoorbeeld voor diamantwinning in Mbuji-Mayi, voor tinmijnen in Walikale (Noord-Kivu) en goudwinning in Lunga (Katanga).⁵¹ In augustus en september 2005 sloegen duizenden burgers op de vlucht naar aanleiding van gevechten om de controle over mijnen in de omgeving van Kilo en Boga door verschillende gewapende groeperingen.⁵²

MONUC assisteert de Congolese autoriteiten bij het verbeteren van de veiligheidssituatie. Op 6 september 2005 gaf de VN-Veiligheidsraad toestemming om MONUC tot uiterlijk 1 juli 2006 uit te breiden met 841 manschappen.⁵³ Op 28 47 IRIN, Interview with army colonel Louis Ngizo Siatilo in Katanga, 13 februari 2006

48 IRIN, Arms embargo extended one more year, 1 augustus 2005.

49 Amnesty International, Democratic Republic of Congo: Arming the east, AI Index AFR

62/006/2005, 5 juli 2005; Global Witness, Under-Mining Peace - The Explosive Trade in

Cassiterite in Eastern DRC, juli 2005 en Letter dated 26 January 2006 from the Chairman of

the Security Council Committee established pursuant to resolution 1533 (2004) concerning

the Democratic Republic of the Congo addressed to the President of the Security Council,

S/2006/53, 27 januari 2005

50 S/2006/53

51 S/2005/832

52 Human Rights Watch, World Report 2006, januari 2006

53 Resolutie VN-Veiligheidsraad, S/RES/1621, 6 september 2005

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

18

oktober 2005 kwam daar toestemming voor 300 extra manschappen bij en verlengde de VN-veiligheidsraad het mandaat van MONUC tot 30 september 2006.⁵⁴ Eind december 2005 had MONUC een omvang van 16.875 manschappen. MONUC beschikt over zes politie-eenheden - samen goed voor 750 man - en bijna 400 individuele politiemensen, die alle de Congolese politie ondersteunen en opleiden. De MONUC-politie is gestationeerd op zestien plaatsen in het land.⁵⁵

Ituri

Volgens de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties verbeterde de veiligheidssituatie in Ituri tussen september en december 2005 aanzienlijk, al blijft

de situatie volgens hem breekbaar. Nadat de FARDC met steun van MONUC op diverse plaatsen in het gebied werd gestationeerd, gaven meer dan duizend leden van de militie Mouvement Révolutionnaire Congolais (MRC) zich over, nadat eerder leden van de UPC⁵⁶ en de FAPC⁵⁷ hun wapens al hadden neergelegd.⁵⁸ De secretaris-generaal van de UPC werd in oktober 2005 veroordeeld tot vijftien jaar

cel wegens valsemunterij en afpersing⁵⁹.

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties waarschuwt voor het risico dat gedemobiliseerde strijders bij het uitblijven van een toelage onder het DDRprogramma

en van integratie in de maatschappij in Ituri opnieuw worden gerekruteerd door milities, die er in de districten Djugu en Irumu ronselpraktijken

op na houden.

In december 2005 waren volgens de Economist Intelligence Unit nog 1500 tot 3500 militieleden actief in Ituri. MONUC tracht met de lokale overheid het staatsgezag in het gebied te vergroten.⁶⁰ In de periode tussen december 2005 en juni 2006 veranderde de situatie in Ituri over het algemeen weinig. Er was sprake

van voortgaande activiteiten van milities, in het bijzonder in het gebied ten Zuiden

van de stad Bunia.⁶¹

Begin mei 2006 lanceerden rond 2.000 soldaten van het regeringsleger, ondersteund door MONUC-troepen, een offensief tegen de overgebleven rebelligroeperingen in Ituri. Doel van het offensief is de rebellen voor de verkiezingen van 30 juli 2006 te ontwapenen en het staatsgezag in de regio te herstellen. Als gevolg van de gevechten sloegen minimaal 10.000 Congolezen op

⁵⁴ Resolutie VN-Veiligheidsraad, S/RES/1635, 28 oktober 2005

⁵⁵ S/2005/832

⁵⁶ Union des patriotes congolais

⁵⁷ Forces armées du peuple congolais

⁵⁸ MONUC monitoring, BBC News, 18 oktober 2005; S/2005/832

⁵⁹ EIU, Country report DRC, december 2005

⁶⁰ Idem en S/2005/832

⁶¹ S/2006/390

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

19

de vlucht.⁶² Op 17 mei 2006 arresteerde het Congolese leger de rebellenleider Innocent Kahina (UPC), die door het Internationale Strafhof is aangeklaagd Tijdens de verslagperiode deden Sudanese criminelen en de Ugandese

rebellenvoering Verzetsleger van de Heer (Lord's Resistance Army, LRA) van zich horen in Ituri en Haut-Uele. Nadat het Ugandese leger in september 2005 in Zuid-Sudan een offensief begon tegen de LRA, week een deel van de rebellen naar verluidt uit naar Nationaal Park Garamba in het oosten van de DRC.⁶³ Uganda gaf daarop aan de LRA op Congolees grondgebied te willen bestrijden. In plaats van dit toe te laten, stationeerde de DRC met hulp van MONUC 1200 manschappen aan de grens met Sudan om invallen door de LRA te af te wenden. Ook vond zowel op het niveau van de nationale legers van Sudan en de DRC als van de VNVredes machten

in beide landen overleg plaats om te komen tot uitwisseling van informatie en coördinatie van inspanningen.⁶⁴ Volgens zowel MONUC als de Congolese autoriteiten vertrokken de LRA-strijders kort na hun aankomst in de DRC naar Sudan.⁶⁵ Het Internationaal Strafhof stelde de leiders van de LRA in oktober 2005 in staat van beschuldiging wegens schendingen van de mensenrechten.⁶⁶ Eind januari 2006 kwamen acht Guatemalteekse MONUC-militairen om het leven in Ituri, naar verluidt door toedoen van de LRA.⁶⁷ In februari 2006 verscheen een bericht in de media waarin melding werd gemaakt van wangedrag jegens burgers door FARDC-militairen die naar de regio waren overgebracht om de bevolking te beschermen tegen de LRA.⁶⁸ Eind 2005 werd een leider van het Front des nationalistes et intégrationnistes (FNI) gearresteerd. De leider van deze Lendu-militie wordt verantwoordelijk gehouden voor het bloedbad onder burgers van de Hema-bevolkingsgroep in Gobu (januari 2005) en voor het doden van negen Bengaalse MONUC-soldaten (februari 2005).⁶⁹

⁶² IRIN, DRC: Fighting displaces 10,000 in Ituri, 29 mei 2006

⁶³ IRIN, DRC: 32 rebels, five soldiers killed in northeast, army says, 29 mei 2006

⁶⁴ IRIN, Disarm LRA rebels, Museveni tells Kinshasa and MONUC, 30 september 2005

⁶⁵ S/2005/832; IRIN, Army deploys 2,000 troops to disarm LRA rebels, 5 oktober 2005 en BBC

⁶⁶ News, DR Congo troops to Uganda border, 4 oktober 2005

⁶⁷ IRIN, Army says Ugandan rebels flee back into Sudan, 7 oktober 2005

⁶⁸ BBC News, Ugandan top rebel leader indicted, 7 oktober 2005

⁶⁹ Reuters, Signs of abuse on slain UN troops in Congo - envoy, 1 februari 2006

⁷⁰ Reuters, UN says won't support Congo army if abuses continue, 8 februari 2006

⁷¹ S/2005/832; Reuters, Congo arrests man for killing of 9 UN peacekeepers, 6 december 2005

⁷² en AFP, Un milicien accusé d'implication dans la mort de Casques bleus écroulé, 6 december 2005

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

20

Kivu's

Gedurende de verslagperiode intensiveren de FARDC en MONUC hun inspanningen in de Kivu-provincies, hetgeen zowel resulteerde in ontwapening van Mai-Mai- en FDLR-strijders als in (vrees onder de burgerbevolking voor) wraakaanvallen van de militieën.

In september 2005 ontsloeg de regering in Kinshasa kolonel Jules Mutebutsi en generaal Laurent Nkunda en vaardigde internationale arrestatiebevelen tegen hen uit.⁷⁰ Een aantal aan beide militairen gelieerde personen werd gearresteerd wegens

bedreiging van de staatsveiligheid. Zowel voormalig RCD-aanvoerder Nkunda als Mutebutsi en hun gearresteerde vertrouwelingen worden verantwoordelijk gehouden voor een aanval op Bukavu in 2004, naar eigen zeggen noodzakelijk om Congolese Tutsi te beschermen tegen het regeringsleger.⁷¹ Rwanda heeft Mutebutsi asiel verleend, maar hij zou zich vanuit Rwanda nog mengen in Congolese aangelegenheden.⁷² Ondanks een Congolees verzoek van die strekking, weigert Rwanda Mutebutsi uit te leveren. Ook Nkunda zou gesteund worden door Rwanda. Eind augustus 2005 was in Goma een communiqué verspreid waarin Nkunda zou oproepen tot hervatting van de vijandigheden tegen de regering in Kinshasa, hoewel Nkunda zelf ontkende verantwoordelijk te zijn voor een dergelijke oproep.⁷³

De vermeende oproep van Nkunda werd in verband gebracht met de (soms tijdelijke) desertie van honderden soldaten in Zuid-Kivu uit het nationale leger FARDC. De deserteurs waren hoofdzakelijk voormalig strijders van het oude Armée nationale congolaise (ANC) en van de rebellenbeweging Rassemblement congolais pour la Démocratie (RCD). De minister van Defensie kondigde aan dat de initiatiefnemers van de grootschalige desertie gearresteerd zouden worden. Het

is niet bekend of de soldaten die na hun desertie weer terugkeerden in de FARDC vervolgd zijn. De desertie illustreert de zwakke commandostructuur van de FARDC in Zuid-Kivu. Er is in deze provincie sprake van wantrouwen tussen de verschillende onderdelen die gezamenlijk het nieuwe Congolese leger vormen, bijvoorbeeld tussen militairen die loyaal zijn aan de overgangsregering en militairen uit het ANC die Mutebutsi steunen.⁷⁴

⁷⁰ IRIN, Claims of army desertion, rebellion in east denied, 15 september 2005

⁷¹ EIU, Country report DRC, december 2005

⁷² S/2005/832 en BBC News, Rwanda grants rebel leader asylum, 19 augustus 2005

⁷³ IRIN, Soldiers go AWOL as dissident leader issues call to arms, 31 augustus 2005; EIU,

Country report DRC, december 2005 en IRIN, UN confirms desertions but says some troops

have already returned to base, 21 september 2005

⁷⁴ IRIN, Soldiers go AWOL as dissident leader issues call to arms, 31 augustus 2005 en IRIN,

UN confirms desertions but says some troops have already returned to base, 21 september

2005

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

21

Op 30 september 2005 verliep de deadline voor vrijwillige ontwapening van buitenlandse gewapende groeperingen in de Kivu's, zoals die was overeengekomen door de DRC, Uganda, Rwanda en Burundi. Na deze datum voerde de Congolese overgangsregering de druk op buitenlandse groeperingen en de Mai-Mai die niet wilden ontwapenen op. Eind september 2005 heroverde de FARDC Bwahungu en Tubimbi in het Walungu-gebied (Zuid-Kivu) op de FDLR en voormalig Mai-Mai-strijders. Op 9 oktober volgden echter (naar verluidt wraak-)aanvallen van FDLR-strijders en/of Rasta's, de splintergroepering die grotendeels bestaat uit voormalige FDLR-strijders, op burgers in Walungu, waarbij 25 personen de dood vonden. Naar aanleiding van deze gebeurtenis protesteerde de burgerbevolking tegen het aanpakken van de FDLR door de FARDC en MONUC. De FDLR speelde op de angst van de bevolking in door schriftelijk mee te delen dat verdere troepenontplooiing van de FARDC zou leiden tot wraakacties tegen de burgerbevolking. Ondanks extra nachtelijke operaties van

MONUC nam het geweld in Walungu hierop toe, waarbij burgers werden ontvoerd, naar verluidt door Rasta's.⁷⁵

Vanaf 25 oktober 2005 vond een gezamenlijk offensief van de FARDC en MONUC plaats in nationaal park Virunga, waarbij bijna 400 leden van de Mai-Mai en de FDLR werden ontwapend. Enerzijds verbeterde de veiligheidssituatie door deze aanval; anderzijds joeg ze 5000 burgers in de omgeving op de vlucht, die een instroom van FDLR-strijders in hun dorpen vreesden.⁷⁶ Eind december vond in Noord-Kivu een offensief van FARDC en MONUC plaats tegen de Ugandese Allied Democratic Forces/National Army for the Liberation of Uganda.⁷⁷

Vanaf halverwege januari 2006 verslechterde de veiligheidssituatie in de beide Kivu's. In Noord-Kivu voerden naar verluidt aanhangers van Laurent Nkunda aanvallen uit op de FARDC in onder meer Rutshuru. Ondanks de overgave van 1400 strijders aan het nationale leger begin februari 2006 duurden gevechten tussen de FARDC en de opstandelingen voort. Hierdoor raakten in korte tijd ongeveer 70.000 burgers ontheemd. Het aantal verkrachtingen in Noord-Kivu nam toe en ontheemden vertelden hupverleners over mishandeling en plundering. In Zuid-Kivu werd rond dezelfde tijd gevochten door FDLR en FARDC, waardoor 15.000 burgers op de vlucht sloegen.⁷⁸

⁷⁵ S/2005/832 en IRIN, Rebels attack villages, kill 24, displace thousands, 11 oktober 2005

⁷⁶ S/2005/832

⁷⁷ AFP, Rebelles ougandais en RDC: l'armée annonce la fin d'une offensive musclée, 27

december 2005

⁷⁸ IRIN, Military insurgents resume attacks in North Kivu, 1 februari 2006; IRIN, Rape on the

rise in North Kivu, as fighting displaces 70,000, 10 februari 2006 en IRIN, Fighting in the

Kivus displaces 55,000, 9 februari 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

22

Katanga

Verschillende bronnen noemen de situatie in Katanga onveilig, met name in het noorden van de provincie, en spreken de zorg uit dat het geweld verder kan escaleren. In Katanga is sprake van ernstige, wijdverbreide en stelselmatige mensenrechtenschendingen door leden van zowel Mai-Mai-milities en de FARDC, als de nationale politie en inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Hulpverleners hebben slechts beperkte toegang tot de provincie. De FARDC zou hulpverleners de toegang hebben ontzegd tot het gebied waar gevochten werd tussen FARDC en Mai-Mai.⁷⁹ Naar schatting zijn sinds eind 2005 tussen de 160.000 en 170.000 mensen ontheemd geraakt door de gevechten tussen het leger en de rebellen. Halverwege november 2005 begonnen ongeveer 5000 manschappen van de FARDC een offensief in Katanga om de Mai-Mai te ontwapenen. Uit de beperkte berichtgeving over het offensief in dit moeilijk toegankelijke gebied valt op te maken dat ten minste een dozijn Mai-Mai-groeperingen een alliantie zou hebben gevormd onder leiding van een zekere Kyungu Mutanga (alias 'Gédéon'). Een anonieme VN-bron stelde in de media dat de FARDC met het offensief waarschijnlijk niet zo zeer de Mai-Mai uitschakelde, maar de milities in plaats daarvan verjaagde van het ene gebied naar het andere. Een FARDC-kolonel bevestigde deze inschatting in februari 2006 door te stellen mede door het brassage-proces over te weinig manschappen te kunnen beschikken om de Mai-Mai te omsingelen.⁸⁰ De Mai-Mai bevonden zich in het begin van de verslagperiode in de driehoek tussen Mitwaba, Pweto en Manono, maar doken in februari 2006 op rond het Upemba-meer en mogelijk ook rond Etoya.⁸¹ De Mai-Mai zouden het tijdens verplaatsingen gemunt hebben op de burgerbevolking, die in grote aantallen de gebieden waar gevochten werd ontvluchtten.⁸² Mai-Maïstrijders

staken dorpen in brand, plunderden en zouden verantwoordelijk zijn voor de dood van een priester en een onderwijzer die in oktober 2005 namens de provinciale autoriteiten als bemiddelaars zouden optreden.⁸³ Ook was er in Katanga sprake van illegale wegversperringen. In Kalemie vormt de aanwezigheid van 500 ex-Mai-Mai-strijders die zullen deelnemen aan het DDR-proces een veiligheidsrisico.⁸⁴

⁷⁹ IRIN, Crisis in Katanga ignored, 3 januari 2006 en International Crisis Group, Katanga: The

Congo's forgotten crisis, 9 januari 2006

⁸⁰ IRIN, Crisis in Katanga ignored, 3 januari 2006; BBC News, Displaced flee again in DR

Congo, 7 december 2005 en IRIN, Interview with army colonel Louis Ngizo Siatilo in

Katanga, 13 februari 2006

⁸¹ IRIN, The peculiar terror that is northern Katanga, 13 februari 2006

⁸² Idem; IRIN, Crisis in Katanga ignored, 3 januari 2006; BBC News, Displaced flee again in

DR Congo, 7 december 2005

⁸³ IRIN, Crisis in Katanga ignored, 3 januari 2006 en AP, Aid workers: thousands flee attack on

health camp in Congo, 2 december 2005

⁸⁴ S/2005/832

Ook soldaten van de slecht uitgeruste en dito betaalde FARDC zouden zich bij de aanvallen op de Mai-Mai schuldig maken aan mensenrechtenschendingen, zoals verkrachting en afpersing.⁸⁵

Volgens de denktank International Crisis Group vormen de verschillende Mai-Mai-milities in Katanga geen eenheid, maar wedijveren ze met elkaar om de afpersing van de burgerbevolking, om de controle over (goud- en coltan-) mijnactiviteiten en om de illegale jacht op wilde dieren in Nationaal Park Upemba.⁸⁶ In januari 2006 schatte de International Crisis Group het aantal Mai-Mai rebellen in de provincie Katanga op 5.000 tot 8.000.⁸⁷

Op 12 mei 2006 gaf Kyungu Mutanga (alias Gédéon), zich over aan troepen van de VN-vredesmacht, samen met in totaal 350 strijders, waaronder een groot aantal kindsoldaten. MONUC heeft Gédéon overgedragen aan de Congolese autoriteiten.

Hij zal waarschijnlijk terecht moeten staan voor onder meer rebellie, het ronselen

van kindsoldaten en kannibalisme, Sinds zijn overgave hebben zich nog eens 250 Mai-Mai strijders gemeld voor het DDR-proces, vergezeld van 300 familieleden.⁸⁸ MONUC beschikt over slechts 300 manschappen in de provincie Katanga. Hun taak is hoofdzakelijk beperkt tot het beschermen van VN-materieel. Ze zijn met name aanwezig in de steden Kalemie en Lubumbashi en beschikken niet over het mandaat om rebellen te ontwapenen.⁸⁹

West-Congo

De veiligheidssituatie in Kinshasa is relatief goed in die zin dat er geen oorlogshandelingen plaatsvinden. Desalniettemin is alertheid geboden daar waar het de persoonlijke veiligheid betreft. De straatcriminaliteit in Kinshasa is nog

altijd hoog, met name buiten de residentiële wijk Gombe. Er zijn tientallen pogingen tot beroving bekend, waarbij criminele bendes -ook op klaar lichte dagzich

voordoen als veiligheidsagenten of politieagenten. Voornamelijk (Westerse) buitenlanders zijn het slachtoffer. Er bestaan voldoende redenen om aan te nemen dat de daders dikwijls banden hebben met de politie en/of het leger.

⁸⁵ Idem en IRIN, Crisis in Katanga ignored, 3 januari 2006

⁸⁶ IRIN, Crisis in Katanga ignored, 3 januari 2006

⁸⁷ International Crisis Group, Katanga: The Congo's forgotten crisis, 9 januari 2006

⁸⁴ IRIN, DRC: Nearly 200 Mayi-Mayi combatants surrender in Katanga, 29 mei 2006; IRIN,

DRC: Mayi-Mayi warlord surrenders in Katanga, 29 mei 2006; HRW, Mai Mai Warlord Must Face Justice, 19 mei 2006.

⁸⁹ Ibidem

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

24

2.4 Sociaal-economische situatie

De DRC staat op de 167ste plaats (van de 177 landen) van de Human Development Index 2005 van het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP).⁹⁰ De sociale indicatoren - in het bijzonder de kindersterfte die tot

de hoogste ter wereld behoort - weerspiegelen de wijdverbreide armoede. De gemiddelde levensverwachting is 41 jaar. Er is sprake van een lage arbeidsproductiviteit, hoge werkloosheid, lage inkomens en een laag niveau van onderwijs, gezondheidszorg en andere sociale voorzieningen. Minder dan de helft van de Congolese bevolking heeft toegang tot basisvoorzieningen op het gebied van gezondheidszorg en onderwijs. De aanwezige voorzieningen zijn veelal van slechte kwaliteit. Tachtig procent van de bevolking leeft van minder dan een Amerikaanse dollar per dag.⁹¹

Begin 2006 presenteerden de Verenigde Naties, bilaterale donoren en NGOs het DRC Actieplan 2006, een inventarisatie van de Congolese noden op het gebied van humanitaire hulp en wederopbouw. Voor 2006 is volgens dit alomvattende plan, dat zich richt op het redden van levens, de opbouw van een beschermde omgeving en stabiliteit, 681 miljoen USD nodig. Halverwege februari 2006 was ongeveer 100 miljoen dollar door donoren toegezegd.⁹² De Wereldbank heeft de DRC in een ranglijst aangemerkt als het slechtste land ter wereld om zaken in te doen.⁹³

Uit een onderzoek dat in januari 2006 in het tijdschrift The Lancet werd gepubliceerd, blijkt dat tussen januari 2003 en april 2004 in de DRC dagelijks meer dan 1200 personen per dag stierven aan de gevolgen van de gewapende strijd. Tussen augustus 1998 en april 2004 zijn er in Congo rond de 4 miljoen mensen méér gestorven dan in vergelijking met andere Afrikaanse landen te verwachten viel. Daarmee is het conflict in de DRC het meest dodelijke sinds de Tweede Wereldoorlog. De meeste slachtoffers zijn gevallen in het oosten van de DRC. De doden vielen door de gewapende strijd, maar ook door ondervoeding en ziektes die makkelijk te bestrijden zouden zijn, maar vanwege de onveilige situatie

en een gebrek aan medische voorzieningen veelal een dodelijke afloop kenden.⁹⁴

⁹⁰ UNDP, Human Development Report 2005, tabel 1, p. 222

⁹¹ U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

⁹² IRIN, Humanitarian action plan a turning point, UN envoys says, 14 februari 2006

⁹³ EIU, Country report DRC, december 2005

⁹⁴ Benjamin Coghlan, Richard J. Brennan, Pascal Ngoy, David Dofara, Brad Otto, Mark

Clements, Tony Stewart, Mortality in the Democratic Republic of Congo: a nationwide

survey, the Lancet, 7 januari 2006

UNHCR: A 'tsunami' in the Democratic Republic of Congo every six months, 18 mei 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

25

Tijdens de verslagperiode was er sprake van sociale onrust over de salarissen van

onderwijzers, ambtenaren en rechters. De regering heeft de salarissen van de onderwijzers verhoogd, maar werd door het Internationaal Monetair Fonds

gewaarschuwd dat het overheidsbudget geen ruimte biedt voor salarisverhogingen en dat geld bijdrukken uit den boze zou zijn.⁹⁵

95 S/2005/832 en RFI, 27 oktober 2005

3 Mensenrechten

3.1 Juridische context

3.1.1 Verdragen en Protocollen

Gedurende de verslagperiode heeft zich geen wijziging voorgedaan ten aanzien van de verdragen waarbij de DRC partij is.

De DRC is partij bij:

- de vier Geneefse Verdragen uit 1949 betreffende krijgsgevangenen, strijdkrachten ter land en ter zee en burgers in oorlogstijd (allen voor de DRC in 1961 in werking getreden);
- het eerste Additionele Protocol behorende bij de Geneefse Verdragen inzake de bescherming van slachtoffers van internationale gewapende conflicten en het tweede Additionele Protocol inzake bescherming van slachtoffers van nietinternationale gewapende conflicten (respectievelijk in 1982 en in 2003 voor de DRC in werking getreden);
- het Vluchtelingenverdrag van Genève en het bijbehorende Protocol van New York (respectievelijk voor de DRC in werking getreden in 1965 en 1975);
- het Internationale Verdrag voor Preventie en Bestrafing van Genocide (in 1962 in werking getreden voor de DRC);
- het Verdrag inzake de uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie (CERD, voor de DRC in 1976 in werking getreden);
- het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (CCPR), evenals het bijbehorende eerste Facultatief Protocol waarin het individueel klachtrecht bij het Mensenrechtencomité wordt vastgelegd (beide in werking getreden voor de DRC in 1977);
- het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (CESCR, in werking getreden voor de DRC in 1977);
- het Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen (CEDAW, in 1986 voor de DRC in werking getreden);
- het Verdrag tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing (CAT, in 1996 voor de DRC in werking getreden);
- het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (CRC, in werking getreden voor de DRC in 1990), alsmede de twee Optionele Protocollen betreffende kinderen in gewapend conflict en betreffende de uitbanning van verkoop van kinderen, kinderpornografie en kinderpornografie (beiden voor de DRC in 2002 in werking getreden);
- het Ottawa Verdrag tegen het gebruik van landmijnen (in werking getreden voor de DRC in 2002);

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

27

- het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof (in werking getreden voor de DRC in 2002).

Evenals alle leden van de Afrikaanse Unie heeft de DRC het Afrikaans Handvest inzake Rechten van de Mens en Volkeren geratificeerd (in werking getreden voor de DRC in 1987). De DRC heeft het Protocol bij dit Handvest betreffende de Oprichting van een Afrikaans Hof voor de Rechten van de Mens en Volkeren en het Protocol bij het Handvest inzake de Rechten van de Vrouw getekend, maar nog niet geratificeerd. De DRC heeft het Afrikaans Handvest inzake de Rechten en het Welzijn van het Kind uit 1990 niet getekend. De DRC heeft het Verdrag inzake Specifieke Aspecten van Vluchtelingenproblematiek in Afrika van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (thans Afrikaanse Unie) in 1973 geratificeerd.

3.1.2 Nationale wetgeving

Tijdens de verslagperiode is de nationale wetgeving ten aanzien van de rechten van de mens op een aantal punten gewijzigd.

Zo nam op 29 november 2005 het parlement, met uitzondering van de vertegenwoordigers van president Kabila's PPRD en de Mai-Mai - die de zaal verlieten toen de wet in stemming werd gebracht - de in het Akkoord van Pretoria voorziene amnestiewet aan. Zodra president Kabila tot bekrachtiging van de wet overgaat, zal deze het Presidentieel Decreet van 15 april 2003 inzake amnestie vervangen.⁹⁶ Vanaf dat moment wordt voorzien in amnestie voor Congolezen in binnen- en buitenland die zijn aangeklaagd, vervolgd of veroordeeld voor politieke

vergrijpen gepleegd in de periode tussen 20 augustus 1996 en 30 juni 2003. Oorlogsmisdrijven, genocide en misdrijven tegen de menselijkheid zijn van amnestie uitgezonderd. Een passage in de wet die moord op een staatshoofd van amnestie zou uitsluiten werd in een laat stadium geschrapt. Op verzoek van president Kabila, die de personen verdacht van de moord op zijn vader liever niet

vrijuit zou zien gaan, bracht het Hooggerechtshof een advies uit over de aard van

de moord op Laurent Kabila in 2001. Volgens het Hooggerechtshof betreft het een algemeen delict, dat dus niet voor amnestie in aanmerking komt. De vijftig personen die voor deze moord vastzitten blijven dan ook gedetineerd.⁹⁷

⁹⁶ Reuters, Congo amnesty fuels debate over Kabila killers, 2 december 2005

⁹⁷ Loi portant amnistie pour faits de guerre, infractions politiques et d'opinion; IRIN, Amnesty

law passed without MPs from Kabila's party, 30 november 2005; La Référence Plus, La

Cour suprême soutient que l'attentat à la vie d'un chef d'État est un crime de droit commun,

22 december 2005; Prise de position de la Voix de sans Voix pour les droits de l'homme

relative à la loi d'amnistie et la commémoration du cinquième anniversaire de l'assassinat du

président Laurent Désiré Kabila, 16 januari 2006 en S/2005/832

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

28

Ook de nieuwe grondwet die sinds 18 februari 2006 van kracht is kent enkele bepalingen die van belang zijn voor de rechten van de mens in de DRC. In de preambule bij de grondwet wordt expliciet verwezen naar de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het Afrikaans Handvest inzake Rechten van de Mens en Volkeren, het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen. In artikel 61 van de grondwet wordt een aantal mensenrechten genoemd die in geen enkel geval geschonden mogen worden, ook niet als er sprake is van de staat van beleg of als de noodtoestand is uitgeroepen. Het gaat om het recht op leven; het verbod op foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing; het verbod op slavernij en lijfeigenschap; het beginsel van rechtmatigheid van strafbare feiten en van vervolging; het recht op strafrechterlijke verdediging en op beroep; het verbod op gevangenisstraf wegens schulden; gewetensvrijheid, vrijheid van godsdienst en vrijheid van gedachte.⁹⁸ Ook bepaalt de grondwet dat elk individu en elke ambtenaar is gevrijwaard van de verplichting opdrachten uit te voeren die inbreuk maken op de eerbiediging van de rechten van de mens, de politieke vrijheid en van de goede zeden. De bewijslast voor de illegaliteit van een opdracht ligt bij degene die weigert deze uit te voeren.⁹⁹

Hoewel de DRC het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof heeft geratificeerd, is de nationale wetgeving hieraan nog niet aangepast.¹⁰⁰

3.2 Toezicht op naleving van mensenrechten

Nationaal

Op grond van de overgangsgrondwet is een onafhankelijke Mensenrechtenwaarnemer (Observatoire National des Droits de l'Homme - ONDH) aangesteld. Ook bestaat er een Waarheids- en Verzoeningscommissie. De nieuwe grondwet voorziet niet in het voortbestaan van deze instituten, maar biedt

wel de mogelijkheid vergelijkbare instituties op te richten.

De DRC kent een ministerie van Mensenrechten. De minister voor Mensenrechten gaf in november 2005 aan dat de activiteiten van haar departement beperkt waren tot het westen van het land.¹⁰¹ Volgens een welingelichte internationale waarnemer

kan het ministerie geen krachtige positie kan innemen ten opzichte van andere

98 Constitution, artikel 61

99 Constitution, artikel 28

100 Committee against Torture, Summary record (partial) of the 687th meeting, CAT/C/SR.687,

28 november 2005

101 Ibidem

autoriteiten. De DRC telt vele mensenrechten-NGOs, die zich concentreren op onderwerpen uiteenlopend van vrouwenrechten tot foltering.

Internationaal

Ook de internationale gemeenschap volgt de mensenrechtensituatie in de DRC met aandacht. MONUC heeft een Mensenrechtendivisie, die rapporteert over mensenrechtenschendingen en ondersteuning en bescherming biedt aan slachtoffers en getuigen van mensenrechtenschendingen en aan mensenrechtenactivisten. In de ernstigste gevallen worden betreffende personen voor korte of langere tijd in veiligheid gebracht in een ander deel van het land.

Toezicht op de mensenrechten vindt tevens plaats door bezoeken van internationale organisaties zoals het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) aan gevangenen. Illegale plaatsen van detentie van de veiligheidsdiensten mochten zij echter niet bezoeken.¹⁰² Ook de internationale mensenrechtenorganisaties Amnesty International en Human Rights Watch rapporteren over de mensenrechtensituatie in de DRC.

Op 21 juni 2004 kondigde de Aanklager van het Internationaal Strafhof, Luis Moreno Ocampo, een onderzoek aan naar de situatie te Ituri. Dit is het eerste onderzoek van het in Den Haag gevestigde Hof.

3.3 Naleving en schendingen

Er is in de gehele DRC sprake van wijdverbreide en stelselmatige schendingen van de rechten van de mens. Volgens verschillende bronnen is de situatie gedurende de

verslagperiode verslechterd. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties berichtte in december 2005 dat politiemensen en militairen van de FARDC zich schuldig maken aan ernstige mensenrechtenschendingen. Deze daden dragen bij aan een klimaat van angst en onzekerheid in verschillende steden en provincies, aangezien gewelddadige misdrijven, met name gewapende overvallen, ongestraft worden begaan. De situatie is het slechtst in Kinshasa, Mbuji-Mayi en Goma, maar ook in de Kivu's, Noord-Katanga en Ituri worden gewelddadige incidenten gerapporteerd.¹⁰³ Gewapende en ongedisciplineerde soldaten en militieleden buiten de lokale bevolking uit. De bevolking kan hiertegen geen bescherming inroepen. Vooral in het oosten van het land deden zich gedurende de gehele voortvloeiend uit een blijvend conflict tussen het nationale leger FARDC en gewapende groeperingen.¹⁰⁴ Zowel Human Rights Watch als Amnesty

¹⁰² U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

¹⁰³ S/2005/832

¹⁰⁴ U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

30

International berichtten dat zich in de geïntegreerde eenheden van de FARDC veel personen bevinden die worden verdacht van schendingen van de mensenrechten en het internationaal humanitair recht.¹⁰⁵ Ook andere verantwoordelijke posten op nationaal en lokaal niveau zouden worden bekleed door personen verdacht van mensenrechtenschendingen.¹⁰⁶ Leden van de FARDC zouden de voornaamste schenders van de mensenrechten in de DRC zijn en vormen volgens de Belgische minister van Buitenlandse zaken een serieuze bedreiging voor de burgerbevolking.¹⁰⁷ In februari 2006 stelde de plaatsvervangend bevelvoerder van MONUC dat de VN-macht de FARDC niet langer zou ondersteunen als de FARDC de mensenrechten bleef schenden.¹⁰⁸ Volgens Human Rights Watch is MONUC vanwege de beperkte troepenomvang niet bij machte burgers door het gehele land bescherming te bieden.¹⁰⁹

3.3.1 Vrijheid van meningsuiting

De wet voorziet in vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en het recht op informatie. ¹¹⁰ In de praktijk worden deze rechten echter beperkt.¹¹¹ Volgens verschillende bronnen nam tijdens de verslagperiode het aantal arrestaties en (in één geval incommunicado) detentie van journalisten, vakbondsleiders en anderen vanwege hun uitlatingen toe.¹¹² In oktober 2005 sprak de Europese Unie haar zorg uit over het toegenomen aantal arrestaties van journalisten in de DRC: tussen januari en augustus 2005 ging het om 37 gevallen, terwijl er in heel 2004 23 journalisten werden gearresteerd.¹¹³ Waarnemers stellen dat de spanning in de DRC in de aanloop naar de verkiezingen toeneemt en dat mensen die een potentiële bedreiging vormen voor machthebbers worden aangepakt. Ook mensenrechtenactivisten en in het bijzonder personen die foltering aan de kaak ¹⁰⁵ Human Rights Watch, World Report 2006, januari 2006 en Amnesty International, North-Kivu: civilians pay the price for political and military rivalry, 28 september 2005

¹⁰⁶ Human Rights Watch, World Report 2006, januari 2006

¹⁰⁷ Reuters, Congo army threat to civilians- Belgian minister, 2 februari 2006

¹⁰⁸ Reuters, UN says won't support Congo army if abuses continue, 8 februari 2006

¹⁰⁹ Human Rights Watch, World Report 2006, januari 2006

¹¹⁰ Constitution, preambule, artikel 14

¹¹¹ S/2005/832; Radio France Internationale, 14 oktober 2005; Human Rights Watch press

release, Protect activists returning from exile, 14 november 2005; EIU, Country report DRC,

december 2005 en U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices -

2005, 8 maart 2006

¹¹² Amnesty International, North-Kivu: civilians pay the price for political and military rivalry,

28 september 2005 en U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices

- 2005, 8 maart 2006

¹¹³ Statement by the Presidency on behalf of the European Union on freedom of expression in

the Democratic Republic of Congo, C/05/269, 17 oktober 2005

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

31

stellen lopen kans op intimidatie en bedreigingen.114 Medewerkers van de NGO Journalistes en Danger zouden in december 2005 per SMS doodsb bedreigingen van onbekenden hebben ontvangen. De nummers van de afzenders werden nagetrokken maar zouden formeel niet in gebruik zijn geweest.

Algemene kritiek op de autoriteiten zou geen probleem zijn, maar journalisten lopen in het bijzonder risico op arrestatie en andere problemen als ze zich kritisch

uitlaten over een specifieke persoon of instantie.115 De Haute Autorité des Médias

(HAM), die is ingesteld op basis van het vredesakkoord, heeft gedurende de verslagperiode enkele keren besloten om radio en televisiestations (tijdelijk) te

sluiten, al dan niet na politieke druk.116 De Kieswet bepaalt dat de HAM tijdens de

verkiezingscampagne (die dertig dagen voor de verkiezingsdag begint) bevoegd is verkiezingsuitzendingen tegen te houden als deze smadelijk zijn of indruisen tegen

geldende wetten.117 Tijdens de verslagperiode was sprake van hate speech in de media, met name in Noord-Katanga.118

In juli 2005 werd de mensenrechtenactivist Pascal Kabungulu Kibembi thuis in Bukavu door drie gewapende mannen in militair uniform vermoord. Twee soldaten werden in verband met zijn dood gearresteerd, maar onder druk van hun commandant weer vrijgelaten.119 Begin november 2005 werden in Kinshasa

Franck Ngyke, een bekende journalist van de oppositionele krant La Référence Plus, en diens echtgenote vermoord. 120 Op 9 november 2005 kwam in Mbuji-Mayi onder verdachte omstandigheden mensenrechtenactivist Polycarpe Mpoyi Ngongo om het leven door een aanrijding met een politievoertuig.121

MONUC heeft een eenheid opgericht voor de fysieke bescherming van getuigen, slachtoffers van mensenrechtenschendingen en mensenrechtenactivisten.122

114 Comité contre la Torture, Examen des rapports présentés par les états parties en application

de l'article 19 de la Convention- Conclusions et recommandations du Comité contre la

torture- République Démocratique du Congo, CAT/C/DRC/CO/1/CRP.1, 24 november 2005

115 La Voix de Sans Voix pour les droits de l'homme, Détenus politiques et d'opinion et

victimes de répressions politiques en RDCongo, januari 2006

116 BBC Monitoring Africa, DR Congo authority slaps 15-day ban on station over 'hate

speeches', 24 oktober 2005; AFP, Campagne référendaire en RDC: 8 émissions de radios et

TV privées suspendues, 30 december 2005 en S/2005/832

117 Assemblée Nationale et Senat de la République Démocratique du Congo, Loi portant

organisation des élections présidentielle, législatives, provinciales, urbaines, municipales et

locales, février 2006

118 International Crisis Group, Katanga : the Congo's forgotten crisis, 9 januari 2006

119 Human Rights Watch, World Report 2006, januari 2006 en La Voix de Sans Voix pour les

droits de l'homme, Persecution des défenseurs des droits humains et syndicalistes en

RDCongo, januari 2006

120 S/2005/832 en EIU, Country report DRC, december 2005

121 La Voix de Sans Voix pour les droits de l'homme, Persecution, januari 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

32

3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

Zowel de nieuwe grondwet als de Wet op de organisatie en het functioneren van politieke partijen erkent en garandeert de vrijheid van vereniging en het politiek

pluralisme in de DRC.¹²³ De wet inzake politieke partijen verbiedt partijen, op straffe van ontbinding, iedere militaire, paramilitaire of daarmee gelijkgestelde

activiteit. Zij garandeert de partijen vrije en gelijke toegang tot de publieke media.

Politieke partijen dienen zich binnen zes maanden na oprichting bij het ministerie

van Binnenlandse Zaken te laten registreren. De DRC kent vele politieke partijen,

die vaak kritisch zijn ten opzichte van het huidige regime.

Het recht van vreedzame en onbewapende vergadering is vastgelegd in de nieuwe grondwet, zolang de wet, de openbare orde en de goede zeden niet in het geding

komen.¹²⁴ De vrijheid van demonstratie wordt in artikel 26 van de grondwet gegarandeerd. Demonstraties dienen schriftelijk bij de autoriteiten te worden

aangekondigd. Voordat de nieuwe grondwet op 18 februari 2006 van kracht werd, gold ook dat organisatoren van een openbare bijeenkomst de gemeentelijke

overheid van tevoren moesten inlichten. In geval van weigering door de gemeente om toestemming te geven, moest deze weigering binnen vijf dagen nadat het

voornemen tot de bijeenkomst is ingediend, schriftelijk aan de organisatoren worden bekendgemaakt. Volgens enkele NGOs werd soms toestemming voor een

bijeenkomst geweigerd op grond van bescherming van de openbare orde, nadat de vijfdagstermijn was verlopen, door middel van geantedateerde brieven. De

politie

drijft vaak niet aangekondigde protestmarsen en bijeenkomsten uiteen.¹²⁵

Politiek activisten, waaronder actieve leden van de UDPS, blijven kwetsbaar. Zij worden regelmatig lastiggevallen door de autoriteiten en gearresteerd.¹²⁶

Op 16 december 2005 werd een demonstratie van het 'nee-kamp' inzake het

referendum in Kinshasa uiteengedreven door de politie, waarbij rake klappen zijn gevallen en in de lucht werd geschoten. De leider van het 'nee-kamp' (tevens

advocaat, priester en presidentskandidaat), Théodore Ngoy, werd gearresteerd.

Lokale en buitenlandse mensenrechtenactivisten noemden het politieoptreden

disproportioneel.¹²⁷ Ngoy werd enkele dagen later vrijgelaten, maar op 29

december 2005 opnieuw gearresteerd. Ngoy zou in het Centre pénitentiaire et de

123 Loi no. 04/002 du mars 2004 portant organisation et fonctionnement des

partis politiques en

Constitution artikel 6, 8 en 37

124 Constitution, artikel 25

125 U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

126 La Voix de Sans Voix pour les droits de l'homme, Détenus politiques, januari 2006

127 Reuters, Congo police fire in the air at referendum protest, 16 december 2005

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

33

rééducation de Kinshasa zijn mishandeld.¹²⁸ In maart 2006 wist Ngoy aan zijn bewaker te ontsnappen nadat hij was verschenen voor de rechtbank, waarop hij de Zuid-Afrikaanse ambassade binnenvluchtte en daar asiel aanvraagde.¹²⁹ In een rapport van de International Crisis Group uit maart 2005 wordt Théodore Ngoy overigens beschreven als een televisie-evangelist die zich openlijk uitsprak tegen

de Banyamulenge en Banyarwanda gemeenschap in de DRC.¹³⁰

3.3.3 Vrijheid van godsdienst

Zowel de overheidsgrondwet, die tot 18 februari 2006 van kracht was, als de nieuwe grondwet voorzien in de vrijheid van godsdienst.¹³¹ De vrijheid van godsdienst wordt door de overheid in praktijk gerespecteerd. Er zijn in de verslagperiode geen gevallen bekend van problemen voor bepaalde categorieën gelovigen of van onderdrukking van religieuze stromingen. Het verbod op de politiek-religieuze beweging Bundu dia Kongo, dat de gouverneurs van Kinshasa en Bas-Congo in juli 2002 afkondigden, is niet meer van kracht. Aanhangers van de Bundu dia Kongo ondervinden geen problemen vanwege hun geloofsovertuiging.¹³²

Een aantal waarnemers stelt dat het toezicht van de Congolese autoriteiten op de activiteiten van de zogenoemde Églises de réveil (Ontwakingskerken) tekortschiet.

Het komt voor dat deze kerken personen beschuldigen van hekserij en dat zij geweld gebruiken om de duivel of andere kwade geesten uit te drijven bij dergelijke personen (zie paragraaf 3.4.4).

3.3.4 Bewegingsvrijheid

Artikel 30 van de Congolese grondwet, die op 18 februari 2006 van kracht werd, bepaalt dat eenieder die zich op het Congolese grondgebied bevindt het recht heeft

zich binnen het grondgebied vrijelijk te bewegen. Ook heeft een ieder die zich in

de DRC bevindt het recht het nationale grondgebied te verlaten en er naar toe

¹²⁸ La Voix de Sans Voix pour les droits de l'homme, Détenus politiques, januari 2006

¹²⁹ AFP, DR Congo opposition leader escapes to SAfrican embassy.

¹³⁰ International Crisis Group, The Congo's Transition is Failing: Crisis in the Kivus, 30 maart 2005

¹³¹ Constitution, artikel 22

¹³² U.S. Department of State, International religious freedom report 2005, 8 november 2005. Dit

rapport stelt de Bundu dia Kongo nog wel verboden is. Een aantal andere bronnen, dat op

recenter datum werden bevraagd, spreekt dit echter tegen.

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

34

terug te keren. De wet kan aan deze bepalingen wel voorwaarden verbinden.¹³³ Het is niet bekend welke voorwaarden dit zijn.

Nationaal

Er zijn diverse binnenlandse reismogelijkheden. Er is vervoer over de rivier de Congo tussen Kinshasa en Kisangani, ook voor personen. Diverse Congolese luchtvaartmaatschappijen onderhouden verbindingen tussen onder meer Kinshasa, Kisangani, Beni, Goma, Bunia, Mbuyi-Mayi, Kananga, Mbandaka en Lubumbashi. De prijs van een plaatsbewijs is echter erg hoog voor de meeste mensen en de veiligheidsgraad relatief laag. In het oosten van de DRC lopen reizigers het risico om slachtoffer te worden van de immer voortwoedende gewapende strijd. Ook zijn er in het oosten van het land veel illegale wegversperringen en door het hele land lopen reizigers het risico te worden afgeperst. Gezien de grootte van het gebied en de dagelijks wisselende locaties van

gevechten is het niet mogelijk om in het algemeen een inschatting te maken van de

veiligheid voor reizigers.

Internationaal

Vanuit Kinshasa verzorgen drie Europese luchtvaartmaatschappijen regelmatige verbindingen met Europa, namelijk KLM/Kenya Airways vijf keer per week via Nairobi, Air France drie keer per week rechtstreeks naar Parijs en SN Brussels Airlines vijf keer per week naar Brussel (met een tussenstop in Yaoundé of Douala). Ook een aantal Afrikaanse maatschappijen (Ethiopian Airlines, Cameroon Airlines, Air Gabon en Hewa Bora) onderhoudt verbindingen op Europa. South African Airlines en Hewa Bora onderhouden ook verbindingen met Zuid-Afrika vanuit Kinshasa en Lubumbashi.

Met het oog op een ongestoorde stembusgang waren tijdens het referendum op 18 en 19 december 2005 de grenzen van de DRC gesloten.¹³⁴

In november 2005 legde de VN-Veiligheidsraad sancties op aan vijftien personen die de Congolese overgangsregering ondermijnen. Naast een bevrozing van hun tegoeden gaat het om een internationaal reisverbod. De sancties hebben betrekking

op Laurent Nkundu en diens kompaan Jules Mutebutsi (zie paragraaf 2.3), de leiders van vijf militias in Ituri (UPC, PUSIC, FAPC, FNI en FRPI), twee leiders van de FDLR, enkele zakenmannen en een Congolese NGO verdacht van wapenhandel en een FARDC-officier.¹³⁵

¹³³ Constitution, artikel 30

¹³⁴ AP, Congolese prepare to vote on constitution, 16 december 2005

¹³⁵ Security Council committee established pursuant to resolution 1533 (2004) concerning the

Democratic Republic of the Congo, List of individuals and entities subject to the measures

imposed by paragraphs 13 and 15 of Security Council resolution 1596 (2005), 1 november

2005

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

35

De DGM (Direction générale de migration) is de Congolese autoriteit die belast is met grensbewaking en immigratie. De dienst valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken. De taken van de DGM zijn drieledig. In de eerste plaats is de dienst belast met de grensbewaking en controleert het uitgaande en inkomende personenverkeer. De dienst is hiertoe aanwezig bij grensovergangen, zoals op de internationale luchthaven N'Djili te Kinshasa en bij de aanlegplaats van de pont uit Brazzaville. Daar controleren DGM-beambten de papieren van reizigers. Er zijn ook DGM-kantoren gevestigd aan de overige grenzen (waaronder het oosten) en in het binnenland. Verder brengt de dienst de in het land aanwezige buitenlanders in kaart en is verantwoordelijk voor het afgeven

van verblijfsvergunningen aan buitenlanders.

Volgens een bron is de DGM in de praktijk geen centraal geleide organisatie en staat de DGM onder politieke controle van regionale machthebbers, bijvoorbeeld in het oosten van het land van de RCD en in Kinshasa van de president.

De DGM wordt volgens de Congolese wet gerekend tot de 'gespecialiseerde diensten'¹³⁶ en is formeel niet gelieerd aan binnenlandse veiligheids- of inlichtingendiensten. Wel kan de DGM zich tot de ANR (Agence nationale de renseignements) en andere veiligheidsdiensten wenden, als zij voor het uitoefenen

van haar taak informatie nodig heeft. Het is niet uitgesloten dat op lokaal niveau

informeel wordt samengewerkt tussen ANR en DGM. Ook MONUC geeft aan dat er sprake is van onduidelijkheid over de relatie tussen beide diensten en over wie

de direct verantwoordelijken van beide instituties zijn.¹³⁷ Met name op het internationale vliegveld van Kinshasa is de situatie dermate informeel en ogenschijnlijk chaotisch dat uitwisseling van informatie tot de mogelijkheden behoort.

Tijdens de verslagperiode is op het vliegveld een nieuwe aankomsthal in gebruik genomen, waar procedures naar het zich laat aanzien ordelijker verlopen dan voorheen. Volgens enkele bronnen gebruikt de inlichtingendienst ANR informanten bij de DGM of probeert eigen mensen bij de migratiedienst te plaatsen. Meerdere bronnen melden ook dat ANR-agenten op het vliegveld DGMuniformen

dragen. Andere bronnen ontkennen dit.

MONUC maakte in een rapport uit maart 2006 melding van arbitraire arrestatie en detentie door de DGM. De DGM beschikt volgens dit rapport over eigen detentiefaciliteiten. In Goma, in het oosten van de DRC, bevindt zich achter het 136 Règlement intérieur du Conseil national de sécurité, 87-032 van 22 januari 1987.

¹³⁷ MONUC Division des droits de l'homme et section protection de l'enfant, Arrestations et

détentions dans les prisons et cachots de la RDC, maart 2006

kantoor van de ANR een gevangenis¹³⁸, die ook door de DGM en de militaire inlichtingendiensten wordt gebruikt. Veel meldingen van mishandeling en foltering die MONUC in 2005 ter ore kwamen zouden zich in deze gevangenis hebben afgespeeld. De redenen waarom personen daar werden vastgehouden zouden meestal geen verband houden met de staatsveiligheid of met migratiemanagement (de competenties van respectievelijk de ANR en de DGM). MONUC noemt in dit verband het voorbeeld van drie personen die in april 2005 werden vastgehouden door de DGM vanwege het niet betalen van een schuld. Bij bezoeken van MONUC in 2005 aan een huis van bewaring van de DGM in Goma werden personen aangetroffen die volgens MONUC werden vastgehouden met het oogmerk de gevangenen af te persen. Eén van deze gevangenen zou worden vastgehouden wegens een poging naar Uganda te vluchten. In september 2005 zou een lokale leidinggevende van de DGM in de provincie Equateur een Sudanese mishandeld, vernederd en gedetineerd hebben, toen deze zijn vluchtelingenstatus aanhaalde en niet in staat bleek een bedrag van US\$200 te betalen.¹³⁹ De genoemde ANR-gevangenis in Goma is inmiddels gesloten. Medewerkers van verschillende onafhankelijke en als betrouwbaar bekend staande mensenrechtenorganisaties kennen geen gevallen van teruggekeerde afgewezen en uitgeprocedeerde asielzoekers uit Europa die tijdens de verslagperiode vanwege hun asielachtergrond problemen hebben ondervonden met de DGM of andere autoriteiten. MONUC maakt hiervan in haar rapport evenmin melding. Ook UNHCR beschikt niet over enig bewijs dat er sprake zou zijn van stelselmatig misbruik, waaronder detentie en mishandeling, van afgewezen asielzoekers die via de luchthaven van Kinshasa terugkeren naar de DRC.¹⁴⁰ Meerdere onafhankelijke bronnen melden dat het feit dat iemand asiel heeft gevraagd niet als een probleem

wordt gezien in de DRC en dus geen reden is voor aanhouding door de DGM, zelfs indien deze informatie bekend zou zijn. Wel is de DGM verplicht gezochte personen, die aan de grens worden gesignaleerd, over te dragen aan het parket, waarna het parket tot vervolging overgaat. Indien een terugkerende Congolees in de DRC wordt gezocht, bijvoorbeeld voor een commuun delict, is het dus mogelijk dat hij of zij wordt aangehouden op het vliegveld. Niet uitgesloten kan worden dat de DGM personen die om politieke redenen worden gezocht, zou overdragen aan de ANR. MONUC noemde in haar rapport van maart 2006 een incident waarbij de ANR in Kinshasa tien Ethiopiërs vasthield die geen recht op verblijf in de DRC hadden. Volgens MONUC hadden deze personen door de DGM moeten worden uitgezet in plaats van aan de ANR te worden overgedragen. Het is niet bekend wie de Ethiopiërs aan de ANR had overgedragen.

132 In de volksmond « Chien Méchant » genaamd

139 MONUC Division des droits de l'homme et section protection de l'enfant, Arrestations et

détentions dans les prisons et cachots de la RDC, maart 2006

140 UNHCR, Response to information request, Subject: DRC - Treatment of rejected asylum

seekers, 19 April 2006

Het is goed mogelijk dat reizigers en Congolese burgers in het algemeen, dus ook teruggekeerde ex-asielzoekers, geconfronteerd worden met de slechte mensenrechtensituatie zoals elders beschreven in dit hoofdstuk en met de in de DRC alom voorkomende corruptie. Evenals andere Congolese ambtenaren worden de medewerkers van de DGM slecht betaald, zo zij al hun salaris ontvangen. Reizigers die uit Europa afkomstig zijn worden als 'rijk' gezien en het is niet ongebruikelijk dat een 'bijdrage' wordt gevraagd van de reiziger. Een reiziger kan

volgens een bron ook door de DGM worden vastgehouden om deze geld afhandig te maken. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen Congolezen en andere nationaliteiten. Indien een DGM-beambte vermoedt dat het om een terugkerende ex-asielzoeker gaat komt het, volgens verschillende bronnen, voor dat de beambte doet voorkomen dat de terugkeerder hiermee problemen kan krijgen en vervolgens een hogere 'bijdrage' vraagt.

Het is volgens een aantal onafhankelijke en betrouwbare bronnen bekend dat de Congolese autoriteiten voormalig asielzoekers liever niet zien terugkeren. Dit heeft echter geen politieke achtergrond, maar een financiële: Congolezen die in het

Westen verblijven sturen vaak geld naar hun familie. Soms zouden afgewezen asielzoekers na hun terugkeer in de DRC het betaalde geld van 'reisagenten' die hen naar het buitenland hebben gesmokkeld teruggeisen.

Paspoorten en identiteitsbewijzen

Congolezen die op officiële dienstreis gaan hebben altijd een uitreisvergunning nodig. Deze regel geldt echter alleen voor houders van diplomatieke en dienstpaspoorten. Anderen hebben (en hadden) volgens de wet geen uitreisvergunning nodig. Desalniettemin is bekend dat houders van een 'gewoon' paspoort af en toe aan de grens wel om een uitreisvergunning wordt gevraagd teneinde deze personen een klein bedrag afhandig te maken.

Een Congolees paspoort kan tegen betaling van ongeveer 80 dollar bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken worden verkregen. Hiertoe dient men de volgende documenten te overleggen: een nationaliteitsverklaring, een verklaring van de ANR, een verklaring van het parket omtrent goed gedrag, pasfoto's en een note verbale die intern door Buitenlandse Zaken wordt afgegeven. Een andere mogelijkheid om een paspoort te verkrijgen is gebruik te maken van de diensten van bemiddelaars (commissionaires) die tegen een betaling van ongeveer het dubbele bedrag de bovengenoemde stappen uitvoeren en een Congolees paspoort kunnen 'regelen'. Onderliggende documenten zijn dan niet nodig en de aanvrager kan zelf aangeven welke gegevens in het paspoort moeten worden vermeld.

Een identiteitskaart wordt al een aantal jaar niet meer afgegeven. Wel kan men bij

de gemeente (commune) een 'verklaring van verlies van een identiteitskaart'

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

38

(Perte de pièce d'identité) ontvangen. Deze verklaring kan worden gekocht en dient in het gebruik als een identiteitskaart.

Voor het referendum van december 2005 konden burgers zich registreren als kiezer onder de voorwaarde dat minimaal één getuige de identiteit van betrokkene kon bevestigen.¹⁴¹ Teruggekeerde vluchtelingen konden zich identificeren met hun voedselkaart van UNHCR en twee getuigenverklaringen.¹⁴² Op de kiezersregistratiekaart staan een vingerafdruk en een pasfoto.¹⁴³ Burgers die hun

registratiekaart verloren hadden, moesten om een nieuwe kaart te verkrijgen aangifte van vermissing doen. Het proces-verbaal van vermissing diende vervolgens getekend te worden door het lokale kantoor van de Onafhankelijke Kiescommissie CEI, waarna betrokkene zich met het getekende document op het provinciale kantoor van de CEI moest melden.¹⁴⁴

3.3.5 Rechtsgang

Het burgerlijk en strafrecht zijn gebaseerd op Belgisch recht en Congolees of lokaal gewoonterecht. De nieuwe grondwet die in februari 2006 van kracht werd voorziet in het recht op een snelle procesgang, de veronderstelling van onschuld tot schuld bewezen is en het recht op juridische bijstand. ¹⁴⁵ Deze rechten werden

in de praktijk echter niet gerespecteerd.

Het Congolese rechtssysteem kent drie ernstige tekortkomingen.

Ten eerste is de rechterlijke macht in praktijk niet onafhankelijk van de uitvoerende macht. Het staatshoofd heeft verregaande discretionaire bevoegdheden ten aanzien van de benoemingen van rechters, en de Openbaar Aanklager dient de aanwijzingen van de minister van Justitie onverwijld op te volgen. Volgens een waarnemer werkt het rechtssysteem op sommige plaatsen wel, maar dat is dan strikt persoonsgebonden, omdat de rechter of aanklager toevallig een integere persoon is.

¹⁴¹ IRIN, Voter registration starts in provinces outside capital, 26 juli 2005; Africa News Update,

DRC: Bullets, not ballots, 1 juli 2005 en Journal du Citoyen, Des centaines de réfugiés sont

rentrées voter au pays, 19-25 december 2005

¹⁴² Journal du Citoyen, Des centaines de réfugiés sont rentrées voter au pays, 19-25 december

2005

¹⁴³ Trouw, Eerste kiezers Congo geregistreerd, 27 juli 2005.

¹⁴⁴ Journal du Citoyen, Le parcours du combattant pour obtenir la carte d'électeur, 19-25

december 2005

¹⁴⁵ Constitution, artikel 17-19

Ten tweede is de rechterlijke macht vatbaar voor corruptie.¹⁴⁶ De salarissen van rechters, indien uitbetaald, zijn lager dan het door de Wereldbank vastgestelde armoedeniveau. Verschillende waarnemers geven aan dat het recht in de DRC te koop is voor een ieder die een rekening met een ander te vereffenen heeft. Ook de

Congolese minister voor Mensenrechten gaf in november 2005 aan dat individuele rechters wegens hun bescheiden salaris en slechte arbeidsomstandigheden niet altijd onafhankelijk zijn. ¹⁴⁷

Ten slotte kampt de rechterlijke macht vaak met een gebrek aan materialen en vakkennis. Zo ontbreekt het veel rechtbanken zelfs aan een verzameling van basiswetgeving. De minister voor Mensenrechten gaf in november 2005 aan dat de DRC te weinig rechters telt voor een adequate implementatie van de wet.¹⁴⁸ Deze factoren dragen alle bij aan het grootste mensenrechtenprobleem in de DRC; de straffeloosheid. Er is geen politieke wil om daadwerkelijk tot vervolging van mensenrechtenschendingen over te gaan, ondanks beloftes als die van president Kabila in Oost-Congo in december 2005.¹⁴⁹ Juist diegenen die verantwoordelijk gehouden zouden kunnen worden voor de schendingen van mensenrechten zijn volgens een internationale waarnemer nu aan de macht en deze personen zouden niet van plan zijn daadwerkelijk actie te ondernemen.

Met name de civiele rechtspraak zou zijn verantwoordelijkheid laten liggen. Tijdens de verslagperiode hebben militaire tribunalen wel enkele militairen veroordeeld wegens mensenrechtenschendingen. Zo werd in Kindu een soldaat veroordeeld wegens misdaden tegen de menselijkheid. In oktober 2005 ging een proces van start tegen acht FARDC-officieren die in december 2003 zouden hebben meegedaan aan massale verkrachtingen in Equateur. In oktober 2005 werd een internationaal arrestatiebevel uitgevaardigd tegen Laurent Nkunda en Jules Mutebutsi (zie paragraaf 2.3). Tegelijkertijd leven er bij de VN zorgen over de capaciteit en onpartijdigheid van militaire rechtbanken. De veiligheid van verdachten, getuigen en gerechtelijk personeel is bij dergelijke processen niet verzekerd en de legerleiding zou een veroordeling van een officier hebben tegengehouden.¹⁵⁰ Het VN-comité tegen Foltering sprak in november 2005 zijn zorg uit over de mogelijkheden in de Congolese wet voor berechting van burgers door militaire rechtspraak.¹⁵¹

¹⁴⁶ U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

¹⁴⁷ CAT/C/SR.687

¹⁴⁸ Ibidem

¹⁴⁹ AFP, Kabila promet paix et fin de l'impunité pour sa première visite dans l'est, 16 december

2005

¹⁵⁰ S/2005/832 en IRIN, Soldiers face rape charges, 6 oktober 2005

¹⁵¹ CAT/C/DRC/CO/1/CRP.1

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

40

In november 2005 kwam voor het eerst het Congolees-internationale coördinatiemechanisme inzake gerechtelijke hervorming bijeen. Dit forum wordt voorgezeten door de Congolese minister van Justitie en het hoofd van de delegatie

van de Europese Commissie in Kinshasa en beoogt een gezamenlijke strategie ten aanzien van gerechtelijke vraagstukken te ontwikkelen.¹⁵² Teneinde de procesgang te bespoedigen en een einde te maken aan onrechtmatige detentie en overbevolking van gevangenis en heeft de minister van Justitie toegezegd meer rechters en Officieren van Justitie te zullen benoemen in de provincies Orientale,

de Kivu's, Maniema en Equateur.¹⁵³

3.3.6 Arrestaties en detenties

Ofschoon de nieuwe grondwet en overige wetten dit verbieden, was tijdens de verslagperiode geregeld sprake van willekeurige arrestatie en detentie.¹⁵⁴ Met name journalisten, mensenrechtenactivisten en actieve aanhangers van politieke partijen liepen het risico zonder aanwijsbare reden te worden gearresteerd en zonder verdere aanklacht enige tijd te worden vastgehouden (zie ook paragraaf 3.3.1 en 3.3.2). Vaak wordt illegale detentie of het dreigen ermee gebruikt om mensen geld afhandig te maken.¹⁵⁵

Voor de arrestatie van personen die verdacht worden van misdrijven waar een gevangenisstraf van meer dan zes maanden voor staat is volgens de wet geen arrestatiebevel nodig. Verdachten moeten binnen 48 uur worden voorgeleid voor de rechter, die dan een periode van voorarrest mag opleggen. In de praktijk worden deze perioden van voorarrest stelselmatig overschreden.¹⁵⁶

De mensenrechtenafdeling van MONUC berichtte in maart 2006 dat veel personen worden gearresteerd of gedetineerd zonder zich schuldig te hebben gemaakt aan een onder de Congolese wet strafbaar feit. Het komt ook voor dat vrouwen worden gearresteerd of vastgehouden in de plaats van hun man of een zoon die van een strafbaar feit worden verdacht. Strafzaken tegen kinderen worden volgens MONUC te traag behandeld en er is volgens MONUC een gebrek aan speciale

¹⁵² S/2005/832

¹⁵³ S/2005/832

¹⁵⁴ La Référence Plus, Torture: VSV accuse l'ex GSSP, 14 september 2005; CAT/C/DRC/CO/1/CRP.1; U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006 en Constitution, artikel 17

¹⁵⁵ Human Rights Watch, World Report 2005 - Democratic Republic of Congo, januari 2005.

¹⁵⁶ U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

en MONUC Division des droits de l'homme et section protection de l'enfant, Arrestations et

détentions dans les prisons et cachots de la RDC, maart 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

41

faciliteiten voor gedetineerde kinderen en aan alternatieve straffen voor minderjarigen.¹⁵⁷

Op 24 mei 2006 werden in Kinshasa 10 lokale oppositiekandidaten voor het presidentsschap en 32 buitenlandse werknemers van een beveiligingsbedrijf gearresteerd op verdenking van het organiseren van een coup tegen de regering van president Kabila. Volgens internationale waarnemers is het waarschijnlijk dat

de arrestaties een politieke achtergrond hebben.¹⁵⁸

Het VN-comité tegen Foltering is van mening dat de DRC te veel orde- en veiligheidsdiensten telt met de bevoegdheid personen te arresteren, detineren en te

verhoren.¹⁵⁹

3.3.7 Situatie in penitentiaire inrichtingen

De Democratische Republiek Congo kent veel verschillende penitentiaire inrichtingen, die onder de verantwoordelijkheid van verschillende overheidsdiensten vallen. Naast de gevangnissen en huizen van bewaring (cachots) kent de DRC andere, al dan niet geheime of illegale, detentiecentra.¹⁶⁰

Zo zou de fiscale opsporingsdienst FIDA over eigen detentiefaciliteiten beschikken. Het VN-comité tegen Foltering sprak in november 2005 zijn zorg uit over detentieplaatsen die zijn onttrokken aan controle van het parket, zoals cellen

van de veiligheidsdiensten en van de Garde Republicain (GR, voorheen GSSP), waar gemarteld wordt (zie ook paragraaf 3.3.8).¹⁶¹

In oktober 2005 bracht de mensenrechtensectie van MONUC naar aanleiding van bezoeken aan verschillende Congolese gevangnissen en detentiecentra een alarmerend rapport uit. De penitentiaire inrichtingen schieten ernstig tekort op het

gebied van voedselvoorziening, hygiëne en medische zorg. Volgens MONUC is het niet overdreven om te stellen dat op sommige plaatsen een veroordeling door de rechtbank, soms zelfs voor relatief lichte vergrijpen, tot een gevangenisstraf van

enkele maanden of jaren gelijkstaat aan een terdoodveroordeling, omdat het risico

in gevangenschap om te komen van de honger hoog is. Op veel plaatsen voorzien
157 MONUC Division des droits de l'homme et section protection de l'enfant, Arrestations et

détentions dans les prisons et cachots de la RDC, maart 2006

151 IRIN, DRC: 32 "mercenaries" arrested in Kinshasa, 29 mei 2006

IRIN, DRC: South African institute discounts "coup plot" theory following arrests" 29 mei

2006

159 CAT/C/DRC/CO/1/CRP.1

160 U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

en MONUC Division des droits de l'homme et section protection de l'enfant, Arrestations et

détentions dans les prisons et cachots de la RDC, maart 2006

161 CAT/C/DRC/CO/1/CRP.1

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

42

de autoriteiten niet in voedsel voor de gedetineerden. Gevangenen zijn dus aangewezen op NGOs, kerken en de mogelijkheden van familieleden om te voorzien in voedsel. Gevangenen zonder financiële middelen worden door bewakers niet of pas op het allerlaatste moment naar een ziekenhuis overgebracht.

Gevangenenbewaarders krijgen veel ruimte het gevangenisreglement zelfstandig te interpreteren, hetgeen willekeurig, lichamelijke straffen en langdurige geïsoleerde

opsluiting van gedetineerden in de hand werkt. Bezoekers worden vaak slechts toegelaten na betaling van de bewaking.¹⁶² Het VN-comité tegen Foltering liet zich

in november 2005 in vergelijkbare woorden uit over de situatie in Congolese penitentiaire inrichtingen. Ook sprak het zijn zorg uit over seksueel geweld jegens

vrouwen in penitentiaire inrichtingen en over berichten van veel voorkomende foltering en slechte behandeling van gedetineerden door militairen en wetsdienaren.¹⁶³

Verschillende categorieën gevangenen (mannen en vrouwen, volwassenen en minderjarigen en personen in voorarrest en veroordeelde gevangenen) worden niet stelselmatig gescheiden van elkaar gedetineerd.¹⁶⁴ De meeste Congolese gevangenen zijn overbevolkt, vanwege ondercapaciteit en omdat veroordeelde militairen ook vaak worden gedetineerd in civiele gevangenen.¹⁶⁵ In oktober 2005 liet de directeur van het Centre pénitentiaire et de rééducation de Kinshasa

(CPRK) 44 gevangenen vrij, omdat de gevangenis meer dan het dubbele aantal gevangenen herbergde dan waarop zij is berekend.¹⁶⁶ Sommige penitentiaire inrichtingen zijn gehuisvest in een fabriek of laboratorium of andere gebouwen die

niet als gevangenis bedoeld zijn. Veel gevangenen zijn vervallen. Zo zijn er gevangenen zonder dak en zonder toiletten. De situatie in huizen van bewaring (cachots) zijn soms erger dan in bepaalde gevangenen. Omdat er geen regels zouden bestaan waaraan het oprichten van een cachot moet voldoen, is het voor een politiecommandant eenvoudig een eigen cachot te openen. In het merendeel van de penitentiaire inrichtingen is van een register geen sprake.¹⁶⁷ Een rapport dat

MONUC in februari 2006 uitgaf over een gevangenis in Kasai Occidental geeft een zelfde beeld als de bevindingen van oktober 2005.¹⁶⁸ Ook in het oosten van de

DRC is de situatie in penitentiaire inrichtingen zwaar en levensbedreigend.

¹⁶² MONUC Division des droits de l'homme, Rapport sur les conditions de détention dans les

prisons et cachots de la RDC, oktober 2005 en U.S. Department of State, Country Reports on

Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

¹⁶³ CAT/C/DRC/CO/1/CRP.1

¹⁶⁴ MONUC, Rapport sur les conditions, oktober 2005; U.S. Department of State, Country

Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006 en CAT/C/SR.687

¹⁶⁵ MONUC, Rapport sur les conditions, oktober 2005

¹⁶⁶ AFP, Désengorgement des prisons en RDC : libération conditionnelle de 44 détenus, 24

oktober 2005

¹⁶⁷ MONUC, Rapport sur les conditions, oktober 2005

¹⁶⁸ MONUC, Violations des droits de l'homme au Kasai Occidental, 1 februari 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

43

Gewapende groeperingen houden gevangenen hier soms vast in woonhuizen of in snel gebouwde hutten.¹⁶⁹

MONUC kreeg voor haar onderzoek naar de omstandigheden in penitentiare inrichtingen geen toegang tot detentiecentra van de ANR, de Détection militaire des activités anti-patrie (DEMIAP) en de Inspection Provinciale de Kinshasa.¹⁷⁰ In het algemeen geldt dat ICRC, enkele Congolese NGOs en MONUC de reguliere gevangenis en cachots wel kunnen bezoeken, al dan niet tegen betaling. Deze organisaties trachten door voedselhulp en andere giften de voorzieningen in de penitentiare inrichtingen te verbeteren.¹⁷¹ Ook het ministerie van Mensenrechten voert inspecties van de gevangenis uit. De Europese Unie heeft bijgedragen aan de

renovatie van enkele gevangenis.¹⁷² Enkele personen die gevangenis bezoeken hebben de indruk dat de Congolese autoriteiten de uren voorafgaand aan een aangekondigd bezoek gebruiken om bepaalde gedetineerden over te plaatsen naar een ander detentiecentrum en dat er andere voorzorgsmaatregelen worden genomen.

3.3.8 Mishandeling en foltering

Foltering is verboden volgens de nieuwe Congolese grondwet en het Wetboek van Strafrecht.

Mishandeling en foltering komen echter op grote schaal voor.¹⁷³ Begin 2005 (bijna

acht jaar later dan volgens het verdrag vereist is) rapporteerde de Congolese regering aan het internationale comité dat toeziet op naleving van het Verdrag tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing. Naar aanleiding van de rapportage en de besprekingen met de Congolese autoriteiten sprak het Comité in november 2005 over enkele zaken zijn zorg uit. Het Comité toonde zich bezorgd over de voortdurende berichten over foltering en slechte behandeling door orde- en veiligheidsdiensten en de klaarblijkelijke straffeloosheid jegens personen die zich schuldig maken aan een dergelijke behandeling. Ook ontbrak het in de Congolese wet aan een omschrijving van foltering die overeenkomt met de definitie in het Verdrag.¹⁷⁴
¹⁶⁹ U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

¹⁷⁰ MONUC, Rapport sur les conditions, oktober 2005

¹⁷¹ Idem en U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

¹⁷² CAT/C/SR.687

¹⁷³ MONUC Division des droits de l'homme et section protection de l'enfant, Arrestations et

détentions dans les prisons et cachots de la RDC, maart 2006

¹⁷⁴ CAT/C/DRC/CO/1/CRP.1

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

44

Volgens één waarnemer loopt een ieder die in de DRC in handen van de autoriteiten is een groot risico te worden gefolterd. Met name de strijdende partijen

in het oosten maken zich schuldig aan foltering en andere misdrijven. Vaak wordt mishandeling of het dreigen ermee gebruikt om mensen af te persen. Ook personen in andere delen van het land lopen echter risico op foltering en mishandeling.¹⁷⁵

In dit verband wordt door mensenrechtenbronnen de Republikeinse Garde (Garde Républicaine, de voormalige Groupe spécial de sécurité présidentielle) genoemd, die er eigen cellen op na houdt (onder ander 'Bureau 2' in Kinshasa) en verantwoordelijk wordt gehouden voor veel gevallen van mishandeling en

foltering.¹⁷⁶ De Republikeinse Garde telt ruim 10.000 personen.¹⁷⁷

Ook de ANR heeft een aantal detentiecentra waar gedetineerden worden onderworpen aan vernederingen en mishandelingen. Volgens een waarnemer is de kwaliteit van de inlichtingen van de ANR gebrekkig, omdat onderbetaalde medewerkers bedreigingen van de nationale veiligheid zouden verzinnen om hun broodheren te plezieren.

Op politiebureaus zouden arrestanten veelvuldig gemarteld worden om hen te doen bekennen. Dit betreft verdachten van commune delicten, geen politieke activisten, en het kan hierbij ook gaan om volledig onschuldige burgers. De politie

zou hierbij vaak handelen in opdracht van anderen, die nog een rekening te vereffenen hebben met betrokkene.

Er zijn verschillende berichten dat militairen burgers vasthouden in detentiekampen, waar zij worden gemarteld om informatie los te krijgen. Ook zouden burgers vaak louter worden vastgehouden in dergelijke kampen om hen geld afhandig te maken.¹⁷⁸

¹⁷⁵ EIU, Country report DRC, december 2005; La Référence Plus, Torture: VSV accuse l'ex

GSSP, 14 september 2005; Human Rights Watch, World Report 2005 - Democratic Republic

of Congo, januari 2005 en U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights

Practices - 2005, 8 maart 2006

¹⁷⁶ La Référence Plus, Torture: VSV accuse l'ex GSSP, 14 september 2005; U.S. Department of

State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006 en International

Crisis Group, Katanga : the Congo's forgotten crisis, 9 januari 2006

¹⁷⁷ La Référence Plus, Torture: VSV accuse l'ex GSSP, 14 september 2005 ; NRC Handelsblad,

Congo walgt van 'Merci Kabila', 16 december 2005

¹⁷⁸ MONUC Division des droits de l'homme et section protection de l'enfant, Arrestations et

détentions dans les prisons et cachots de la RDC, maart 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

45

3.3.9 Verdwijningen

Er zijn geen gevallen bekend van politiek geïnspireerde verdwijningen in de verslagperiode. Niettemin zijn leden van gewapende groeperingen en van de FARDC verantwoordelijk voor de ontvoering van burgers, met name in het oosten van het land.¹⁷⁹

De Congolese mensenrechtenorganisatie Voix de Sans Voix vroeg in januari 2006 aandacht voor meer dan twintig personen die in 2002 werden opgepakt op verdenking van het plannen van een staatsgreep. Deze personen werden vastgehouden door de militaire inlichtingendienst État-major des renseignements militaires (de nieuwe benaming van DEMIAP, de Détection militaire des activités anti-patrie, militair onderzoeksbureau naar activiteiten tegen het vaderland) en in

februari 2003 overgebracht naar een onbekende bestemming. Sindsdien zou van deze personen niets meer vernomen zijn.¹⁸⁰

3.3.10 Buitengerechtelijke executies en moorden

In de verslagperiode maakten de strijdende partijen zich schuldig aan buitengerechtelijke executies, zonder dat zij daarvoor ter verantwoording werden geroepen.¹⁸¹ Als voorbeeld van een buitengerechtelijke executie noemde de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties de moord op een bekende journalist en diens vrouw in november 2005 (zie ook paragraaf 3.3.1).¹⁸² In december 2005 doodden FARDC-soldaten in Oost-Congo twee vermeende militieleden, hakten hun ledematen af en verbrandden hen midden in een stad. Deze gebeurtenis vormde voor MONUC de aanleiding mensenrechtenschendingen door de FARDC te documenteren en uiteindelijk te waarschuwen dat MONUC de FARDC niet langer zou kunnen steunen indien mensenrechtenschendingen zouden doorgaan.¹⁸³ In september 2005 werden in de oostelijke regio Rutshuru massagraven uit 1996 ontdekt.¹⁸⁴

¹⁷⁹ Human Rights Watch, World Report 2006, januari 2006

¹⁸⁰ La Voix de Sans Voix pour les droits de l'homme, Victimes de disparition force en

RDCongo, januari 2006

¹⁸¹ Human Rights Watch, World Report 2006, januari 2006

¹⁸² S/2005/832

¹⁸³ Reuters, UN says won't support Congo army if abuses continue, 8 februari 2006

¹⁸⁴ Human Rights watch, World Report 2006, januari 2006 en BBC News, UN investigates DR

Congo graves, 3 oktober 2005

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

46

3.3.11 Doodstraf

De doodstraf is met de nieuwe grondwet afgeschaft. Daadwerkelijke executie kwam onder de oude grondwet zelden voor. De doodstraf staat nog wel in het Wetboek van Strafrecht. Zolang het Wetboek van Strafrecht niet is aangepast is het dus wel mogelijk dat de doodstraf wordt opgelegd. Uitvoering van de doodstraf is niet erg waarschijnlijk, aangezien er een moratorium van kracht is. Gedurende de verslagperiode zijn voor zover bekend geen doodvonnissen ten uitvoer gelegd.

3.4 Positie van specifieke groepen

3.4.1 Vrouwen en meisjes

Maatschappelijke positie

In de Congolese maatschappij nemen vrouwen een ondergeschikte positie in.¹⁸⁵ De nieuwe Congolese grondwet verwijst expliciet naar het Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen en verbindt zich aan gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in 'instellingen van de staat'. De overheid verbindt zich in de grondwet aan het bestrijden van alle vormen van geweld tegen vrouwen, zowel in de publieke als in de privé-sfeer.¹⁸⁶ MONUC heeft in de verslagperiode voorlichting over het Verdrag inzake de Uitbanning van

alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen verzorgd voor rechters en advocaten in Kinshasa. MONUC maakt zich er samen met de Onafhankelijke Kiescommissie sterk voor dat het parlement bij de aanneming van de Kieswet gelijke vertegenwoordiging en deelname van vrouwen in het hele verkiezingsproces verzekert.¹⁸⁷

Seksueel geweld

Seksueel geweld komt op grote schaal voor in de DRC. Ook in de verslagperiode maakten leden van gewapende groeperingen en van de FARDC zich schuldig aan verkrachting.¹⁸⁸ Seksueel geweld wordt vaak doelbewust gebruikt als oorlogswapen, om gemeenschappen te ontwrichten, om bevolkingsgroepen te onderdrukken en te terroriseren en om het gezag over een bepaald gebied te doen gelden.¹⁸⁹ Tienduizenden vrouwen en meisjes zijn slachtoffer geworden van

¹⁸⁵ U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

¹⁸⁶ Constitution, preambule, artikel 14

¹⁸⁷ S/2005/832

¹⁸⁸ Human Rights Watch, World Report 2006, januari 2006

¹⁸⁹ Amnesty International, Democratic Republic of Congo: Mass rape - time for remedies, oktober 2004; AP, Rape as weapon of war leaves lasting trauma, 22 juni 2005 en U.S.

Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

stelselmatig seksueel geweld begaan door de rondtrekkende gewapende groepen, waarbij militairen van het reguliere leger FARDC niet zijn uitgesloten. Ook zijn meisjes en vrouwen meegenomen door de strijders en tot seks-slavin gemaakt. Vaak worden meisjes en vrouwen meermalen het slachtoffer van vaak gruwelijk seksueel geweld. Verkrachting en andere vormen van (seksueel)misbruik komen met name in het oosten op grote schaal voor. Ook in Kinshasa lopen vrouwen echter de kans slachtoffer te worden van verkrachting door soldaten of politieagenten op nachtelijke patrouille. Verkrachting en seksueel misbruik van jongens en mannen komt eveneens voor, zij het op een beperktere schaal. Artikel 15 van de nieuwe grondwet bepaalt dat de overheid zal toezien op de uitbanning van seksueel geweld tegen vrouwen gebruikt als wapen gericht op destabilisering of ontbinding van het gezin. Ook bepaalt dit artikel dat seksueel

geweld tegen welke persoon dan ook een misdaad tegen de menselijkheid is, voor zo ver het geweld als oogmerk heeft destabilisatie, ontbinding van het gezin en het

uitwissen van een volk.¹⁹⁰ De Congolese strafwet hanteert vooralsnog een beperkte

definitie van verkrachting. Gedwongen seks binnen het huwelijk wordt niet tot verkrachting gerekend, evenmin als niet-vaginale penetratie en penetratie anders dan door het mannelijk geslachtsdeel.

Het is moeilijk aangifte te doen van seksueel geweld, vooral in het oosten van het

land. Daders behoren doorgaans tot gewapende groeperingen, al dan niet van regeringszijde. Verschillende waarnemers geven aan niet te weten of er verschil is

tussen aangifte van seksueel geweld tegen leden van de autoriteiten of tegen burgers, omdat hen geen berichten bereiken van burgers die zich schuldig maken aan seksueel geweld. Een andere bron stelt dat aangifte van seksueel geweld gepleegd door een lage militair of politieagent wel mogelijk is, maar dat er als het

om een prominentere dader gaat vaak sprake is van politieke inmenging. Vrouwen die aangifte komen doen van seksueel geweld worden soms door de politie beticht van hekserij en lopen het risico zelf bestraft te worden, met name wanneer de dader van het seksueel geweld invloedrijk is. Het komt voor dat een vader die achter de aangifte van zijn dochter staat op zijn beurt wordt beschuldigd van een

strafbaar feit. Het überhaupt slecht functionerende justitiële systeem van de DRC

heeft andere prioriteiten in de vervolging en als het al tot vervolging en veroordeling van seksueel geweld komt, dan zijn de straffen vaak erg laag. Sociale druk houdt vrouwen vaak af van het doen van aangifte. Van met name jonge vrouwen die verkracht zijn kan gevraagd worden de familie-eer te redden door met hun verkrachter te trouwen. Het komt voor dat vaders en echtgenoten niet weten dat hun dochter of echtgenote het slachtoffer is van seksueel geweld. Voor vrouwen van wie bekend is dat ze slachtoffer zijn van seksueel geweld is het

¹⁹⁰ Constitution, preambule, artikel 15

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

48

niet gemakkelijk een huwelijkspartner te vinden. Ook dreigt het risico van verstoting door de familie, al dan niet ingegeven door het geloof dat verkrachting

ongeluk brengt aan een hele familie.¹⁹¹ Zeker in rurale gebieden bestaat weinig voorlichting over het fenomeen verkrachtingen en de positie van het slachtoffer. Slachtoffers zeggen daarom niets uit angst. Het feit dat veel daders ongestraft rond

blijven lopen draagt bij aan de vicieuze cirkel van stilte en misbruik.

Slachtoffers

van verkrachting krijgen zelden de medische en psychische nazorg die vereist is. Het aantal besmettingen met HIV/AIDS onder vrouwen neemt sterk toe, maar ook dit is een taboe waar veel vrouwen niet over willen praten. Daarnaast zijn HIVremmers

erg duur en kan bijna niemand zich deze veroorloven.

Het VN Bevolkingsprogramma (UNFPA), het Kinderfonds van de Verenigd Naties (UNICEF) en de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Rechten van de Mens (UNHCHR) hebben een vierjarig project opgezet in het oosten van het land, gericht op assistentie aan slachtoffers van verkrachting (medisch en psychosociaal) evenals protectie. In andere delen van het land is UNIFEM verantwoordelijk voor hulp aan vrouwen. Ook is een aantal NGOs op dit terrein actief.

Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken komt bij geïsoleerde groepen in het noorden van de DRC genitale verminking van meisjes voor.

Genitale verminking is niet bij wet verboden.¹⁹²

3.4.2 Etnische groepen

Volgens de nieuwe Congolese grondwet heeft de staat de verplichting de vreedzame en harmonieuze coëxistentie van etnische groepen te verzekeren en te bevorderen. Ook dient de staat minderheden te beschermen.¹⁹³

Op de kiezersregistratiekaart staat niet de etniciteit van de houder vermeld, doch

zijn nationaliteit (Congolese) en diens regio van verblijf. Het is de eerste keer dat

de etniciteit op een identiteitsbewijs ontbreekt. Waarnemers zien dit als een teken

dat de Congolese regering ernst maakt van het voornemen de etnische tegenstellingen te overwinnen.

Tutsi/Rwandofonen

Deze etnische tegenstellingen bestonden de afgelopen jaren met name uit vijandelijkheden jegens leden van de Tutsi-bevolkingsgroep, vanwege hun

¹⁹¹ U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

¹⁹² Ibidem

¹⁹³ Constitution, artikel 51

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

49

vermeende steun aan buurland Rwanda. Volgens een internationale waarnemer is een persoon van Tutsi-afkomst niet veilig in een gebied waar nauwelijks Tutsi verblijven. Dit zou echter gelden voor leden van alle etnische groepen; elk van hen

kan maar beter verblijven in een regio waar zijn etnische afkomst geen zeldzaamheid vormt. In Kinshasa geldt dit minder sterk dan in de rest van het land,

terwijl de situatie in het oosten van de DRC het meest gespannen is. Er zijn voorbeelden van situaties waarin de familie van personen met een partner uit een andere etnische groep deze partner en de gezamenlijke kinderen niet accepteren. Amnesty International berichtte in september 2005 dat de etnische spanningen in Noord-Kivu erger waren dan de jaren daarvoor. Leden van de Tutsibevolkingsgroep, met name leiders van de RCD-Goma, zouden de handen ineen

trachten te slaan met de ook Rwandofone Hutu's in de provincie, teneinde een blok te vormen tegen de 'bedreiging' die niet-Rwandofone Congolezen zouden vormen.¹⁹⁴ Volgens verschillende andere bronnen geldt in algemene zin echter dat de positie van de Tutsi tijdens de verslagperiode verder is verbeterd. Er is geen

sprake van structurele, systematische, georganiseerde discriminatie van Tutsi. Wel

zou er nog altijd wantrouwen jegens deze bevolkingsgroep bestaan. De vermeende rol van Laurent Nkunda bij nieuwe gevechten in Noord-Kivu tijdens de verslagperiode draagt bij aan deze achterdocht.¹⁹⁵

Er bestaat geen eenduidig beeld over of etniciteit bij de Tutsi via de vaderlijke of

de moederlijke lijn wordt bepaald. Volgens een internationale waarnemer is een kind van 'gemengde' afkomst sowieso Tutsi, ongeacht of het de vader of de moeder is die Tutsi is.

Katanga

Tijdens de verslagperiode verslechterde de situatie in Katanga (zie paragraaf 2.3).

In januari 2006 bracht de International Crisis Group een rapport uit over de situatie in Katanga, waar verdeeldheid heerst tussen Noord-Katangezen en de Zuid-Katangezen en tussen de oorspronkelijke bewoners van de provincie en een bevolkingsgroep die oorspronkelijk afkomstig is uit Kasai, de Luba. Onder de nieuwe grondwet wordt de huidige provincie Katanga opgedeeld in vijf kleinere provincies, waardoor de Noord-Katangezen van de Union des Nationalistes et Fédéralistes Congolais (UNAFEC) in een aantal mijnrijke gebieden (die zich met name in het zuiden van de provincie bevinden) hun sterke positie zouden kunnen verliezen. In deze strijd speelt ook een etnische component mee. Tijdens de verslagperiode was sprake van haatzaaiende uitlatingen van UNAFEC-leden over leden van de Luba-bevolkingsgroep. UNAFEC heeft een 'Martelarenbrigade'

¹⁹⁴ Amnesty International, North-Kivu: civilians pay the price for political and military rivalry,

28 september 2005

¹⁹⁵ Government of the Democratic Republic of Congo, Le Président de la

République, Joseph

Kabila, reçoit les délégués des communautés ethniques du Nord-Kivu, 2 februari

2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

50

opgericht, bestaande uit 3000 man, die een ieder die Katanga wil opdelen zou moeten 'arresteren en verbranden'. De tegenstanders van de UNAFEC werden vergeleken met slangen en met vleermuizen ('vang ze, verbrand ze, eet ze op'). De voorzitter van UNAFEC, Kisimba Ngoy, tevens minister van Justitie in de regering van Nationale Verzoening, ontsloeg in oktober 2005 het hoofd van de UNAFEC-afdeling in Katanga.¹⁹⁶ In februari 2006 waarschuwden Congolese mensenrechtenorganisaties dat de etnische spanningen in Katanga toenamen.¹⁹⁷

Bambutu

Volgens meerdere bronnen staat ook de inheemse bevolkingsgroep van de Bambutu pygmeeën momenteel sterk onder druk, met name in verband met de komende verkiezingen, waar zij in de gebieden waar zij wonen een doorslaggevende stem zouden kunnen hebben. Overal in de Grote-Merenregio wonen pygmeeën - de Batwa -, vooral in Rwanda, Burundi, Uganda en de DRC. Het wordt aangenomen dat zij de oorspronkelijke bewoners zijn van de equatoriale wouden van Midden-Afrika. In de DRC noemen de Batwa zichzelf Bambutu, hoewel het woord pygmee ook gangbaar is en niet als denigrerend wordt ervaren. Er zijn geen betrouwbare cijfers beschikbaar over de Bambutu, maar het aantal wordt rond de 90.000 geschat. Zij wonen voornamelijk in Oost-Congo: in Ituri en de Kivu's. De Bambutu worden gemarginaliseerd in de samenleving en hebben vaak weinig of geen toegang tot basisvoorzieningen.¹⁹⁸

3.4.3 Homoseksuelen

In het Congolese recht is homoseksualiteit niet strafbaar gesteld.¹⁹⁹

Bescherming

tegen discriminatie op basis van seksuele gerichtheid wordt niet genoemd in de grondwet. 'Overtredingen van de publieke moraal' zijn voor zowel heteroseksuelen als homoseksuelen strafbaar. Zoals in meer Afrikaanse landen rust

er een zwaar sociaal-cultureel taboe op homoseksualiteit, waardoor er nauwelijks over het onderwerp gesproken kan worden. In hoger opgeleide kringen in de Congolese samenleving wordt homoseksualiteit waarschijnlijk stilzwijgend getolereerd, terwijl in meer traditionele kringen homoseksualiteit niet geaccepteerd

wordt. In deze kringen komt geweld tegen homoseksuelen incidenteel voor. In het algemeen is echter homoseksualiteit, zolang deze niet expliciet uitgedragen wordt,

¹⁹⁶ La Libre Belgique, Katanga: un parti appelle à la haine, 15-16 oktober 2005 en RFI, 25

oktober 2005 en International Crisis Group, Katanga : the Congo's forgotten crisis, 9 januari

2006

¹⁹⁷ IRIN, Ruling party's election strategy in Katanga is raising ethnic tension, 17 februari 2006

¹⁹⁸ Minority Rights Group International, Erasing the Board, 2004 en U.S. Department of State,

Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

¹⁹⁹ <http://www.mask.org.za/SECTIONS/AfricaPerCountry/ABC/>

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

51

niet zodanig stigmatiserend dat het maatschappelijk functioneren van een individuele homoseksueel in het gedrang komt.

De nieuwe grondwet legt expliciet vast dat het huwelijk in de DRC is voorbehouden aan partners van verschillende sekse.²⁰⁰

Door het gebrek aan beschermende wetgeving, aan formele en informele acceptatie en door het slechte functioneren van het politieapparaat kan een homoseksueel geen bescherming inroepen tegen voorkomende gevallen van discriminatie door medeburgers, de politie of andere overheidsinstanties. Er zijn

geen voorbeelden bekend van discriminatoire praktijken bij strafoplegging als gevolg van homoseksuele gerichtheid tijdens de verslagperiode.

3.4.4 Minderjarigen

Wettelijke regels

Minderjarigheid eindigt in de DRC bij het bereiken van de leeftijd van 18 jaar.²⁰¹

Het is evenwel mogelijk dat een rechtbank een minderjarige na het bereiken van

de 15-jarige leeftijd meerderjarig verklaart op verzoek van de ouders, of bij het

ontbreken van de ouders, de voogd. Een gehuwde minderjarige wordt van rechtswege als meerderjarig beschouwd. Vanaf de leeftijd van 18 jaar is iemand wettelijk handelingsbekwaam, waarbij aangetekend moet worden dat vrouwen hun handelingsbekwaamheid verliezen na het huwelijk.²⁰² Mannen mogen op 18-jarige leeftijd trouwen en vrouwen op 15-jarige leeftijd. Niettemin kan de Rechtbank leeftijdsdispensatie verlenen op grond van gewichtige redenen. Welke redenen dit zijn is niet bekend.

Sociale positie

Sinds de nieuwe grondwet van kracht is (sinds 18 februari 2006) kent de DRC een wettelijke leerplicht voor het basisonderwijs, dat volgens de wet gratis dient te

zijn.²⁰³ In de praktijk was het onderwijs tijdens de verslagperiode niet gratis. Veel

ouders kunnen het zich niet veroorloven om hun kinderen naar school te sturen of anderszins in het levensonderhoud voorzien.²⁰⁴ Daarom moeten zeer veel kinderen, soms vanaf zeven of acht jaar, werkzaamheden verrichten om in leven te blijven. Hierbij is geen verschil tussen jongens en meisjes, hoewel meisjes eerder

het risico lopen tot prostitutie gedwongen te worden. In de provincie Kasai

²⁰⁰ Constitution, artikel 40

²⁰¹ Constitution, artikel 41

²⁰² In de nieuwe grondwet worden man en vrouw gelijkgesteld. Dit zal in de toekomst moeten

leiden tot aanpassing van de Code de la Famille.

²⁰³ Constitution, artikel 43

²⁰⁴ U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

52

Oriëntale zouden bijna 10.000 minderjarigen, waaronder 10- en 11-jarigen, in een diamantmijn werken.²⁰⁵

In het algemeen gaan Congolezen vanaf 18 jaar, die een baan kunnen vinden, voor zich zelf en hun sociale omgeving zorgen. De werkloosheid is echter enorm hoog. Het is sociaal-cultureel geaccepteerd dat 16- en 17-jarigen werken, hetgeen ook bij

wet is toegestaan. In de informele sector verrichten zij de meest uiteenlopende werkzaamheden. Minderjarigen tussen de 14 en 16 jaar mogen alleen lichte werkzaamheden verrichten, die niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Het is verboden iemand jonger dan 14 jaar in dienst te nemen en het in dienst nemen van minderjarigen is evenmin toegestaan zonder instemming van degenen die de ouderlijke macht uitoefenen.

Het aantal straatkinderen en wezen is erg groot. Straatkinderen in Kinshasa - bronnen melden dat het om minimaal 25.000 kinderen gaat²⁰⁶- kunnen te maken krijgen met ernstige mishandeling door soldaten en politie. Ook de bevolking staat

veelal wantrouwend tegenover straatkinderen. Tijdens de verslagperiode hebben de autoriteiten in Kinshasa, Goma, Mbuji-Mayi, Kananga, Kisangani bij politionele drijfjachten lukraak straatkinderen en dakloze volwassenen gearresteerd. In Kananga raakten hierbij kinderen ernstig gewond, naar verluidt omdat ze waren geslagen. In Kisangani en Goma werden de kinderen

overgedragen aan NGOs, terwijl in november in Kinshasa meer dan honderd kinderen een week zonder aanklacht werden vastgehouden door de politie. Zij werden vrijgelaten na gezamenlijke pleidooien van UNICEF, MONUC en

NGOs.²⁰⁷ Volgens twee internationale waarnemers zaten begin februari 2006 in Kinshasa echter nog 70 straatkinderen vast, wegens 'landloperij', terwijl dat niet

als vergrijp voorkomt in het wetboek van strafrecht. ²⁰⁸ De Congolese minister voor Sociale Zaken kondigde in november 2005 aan een nationaal plan inzake straatkinderen te ontwikkelen.²⁰⁹

Vaak leven kinderen op straat omdat ze tot enfants sorciers ('heksenkinderen') zijn verklaard en door hun familie zijn verstoten. Volgens meerdere bronnen neemt het aantal beschuldigingen van kinderen van hekserij toe, met name in steden als Kinshasa en Mbuji-Mayi. Vooral kinderen in een kwetsbare positie, vanwege een lichamelijke of verstandelijke handicap, AIDS, echtscheiding van de ouders of de dood van één of beide ouders, lopen het risico van hekserij beticht te

²⁰⁵ AFP, Faute d'écoles, les enfants de Benakaseya travaillent dans les mines, 25 november 2005

²⁰⁶ NRC Handelsblad, Kinderen worden heksen in Congo- Priesters slaan de geesten uit de

kinderen, 15 februari 2005

²⁰⁷ S/2005/832

²⁰⁸ MONUC Division des droits de l'homme et section protection de l'enfant, Arrestations et

détentions dans les prisons et cachots de la RDC, maart 2006

²⁰⁹ Ibidem

worden. De meerderheid van de Congolese bevolking gelooft in hekserij als verklaring voor tegenspoed en hecht dan ook geloof aan beschuldigingen van hekserij door priesters van de Églises de réveil (Ontwakingskerken), waarvan er alleen al in Kinshasa 10.000 zouden zijn. Soms komen families zelf op het idee dat

een familielid behekst is en zouden priesters hen dat moeilijk uit het hoofd kunnen

praten. Een persoon die van hekserij wordt beticht kan tegen betaling worden onderworpen aan duivelsuitdrijving. Daarvoor bestaan verschillende methodes, waarbij een terugkerend element is dat de beschuldigde dagenlang wordt opgesloten zonder voedsel en een bekentenis moet afleggen om de beheksing volledig te kunnen uitdrijven. Het komt voor dat kinderen in het proces van duivelsuitdrijving worden vastgeketend, seksueel misbruikt of anderszins mishandeld, als gevolg waarvan kinderen zijn omgekomen.²¹⁰ Als de familie geen geld heeft om een priester te betalen voor duivelsuitdrijving, of als betrokkene de

beheksing ontkent, wordt het beschuldigde kind in de steek gelaten. Soms is een beschuldiging van hekserij ingegeven door armoede, omdat dit de enige manier is om zonder gezichtsverlies een mond minder te hoeven voeden in een gezin.

Volgens een bericht in de pers bestaat er in Kinshasa een organisatie die hulp biedt

aan van hekserij beschuldigde kinderen. Nadere informatie over de activiteiten van

deze organisatie is niet voor handen.²¹¹ De nieuwe Congolese grondwet stelt expliciet dat beschuldiging van hekserij een vorm van kindermishandeling is en daarom strafbaar is.²¹²

Zowel wettelijk als sociaal-cultureel worden Congolezen niet als zelfstandig beschouwd vóór hun meerderjarigheid, tenzij zij een baan hebben die hen in staat stelt voor zichzelf te zorgen, hetgeen vóór hun achttiende jaar zelden voor komt. In

het algemeen worden Congolezen niet werkelijk onafhankelijk van hun ouders tot zij een baan hebben, wat meestal pas op hun twintigste het geval is. Er zijn, zoals

in ieder land, verschillen tussen de verscheidene sociaal-economische klassen. Een

kind uit een rijke familie zal vanaf zijn achttiende jaar als zelfstandig beschouwd

worden als hij voldoende financiële middelen heeft, zelfs als hij geen baan heeft.

Lokale gebruiken maken op de zelfstandigheid van minderjarigen geen uitzondering.

Het is niet gebruikelijk dat minderjarigen trouwen en een gezin stichten. Als het al

gebeurt blijft het jonge stel om economische redenen bij één van de ouders wonen.

Het is zeer ongebruikelijk dat minderjarigen zelfstandig gaan wonen apart van de familie, mede vanwege de kosten die dit met zich meebrengt en de zeer slechte financiële situatie waarin de bevolking van de steden zich bevindt. In de dorpen is

²¹⁰ U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

²¹¹ NRC Handelsblad, Kinderen worden heksen in Congo- Priesters slaan de geesten uit de

kinderen, 15 februari 2005

²¹² Constitution, artikel 41

nog ongebruikelijker dat minderjarigen op zich zelf gaan wonen. Sterke sociale controle en culturele redenen verhinderen dit.

Opvang alleenstaande minderjarigen

In het algemeen worden weeskinderen opgevangen door de familie van één van beide ouders. Vanwege de zeer slechte economische situatie van de laatste jaren komt het echter voor dat weeskinderen aan hun lot worden overgelaten, ongeacht hun leeftijd. Iedere minderjarige die geen ouders meer heeft kan een voogd toegewezen krijgen. Deze voogd wordt gezocht in de naaste familiekring van de betrokken minderjarige of uit andere personen die voor deze taak geschikt zijn. De

voogd wordt benoemd door de rechtbank, op voordracht van de familie.

In de DRC bestaan geen weeshuizen van overheidswege, aangezien het tot een paar jaar geleden ondenkbaar was dat een kind niet door één van beide families werd opgevangen na het overlijden van één of beide ouders. De weinige opvanghuizen in de DRC worden geleid door NGOs of religieuze congregaties, bijvoorbeeld het Leger des Heils, de Congregatie der Salesianen of een liefdadigheidsinstelling voor straatkinderen (een complete lijst van deze organisaties is niet beschikbaar). De opvanghuizen zijn bedoeld voor de opvang van straatkinderen. Deze verblijven hier tot zij een vak hebben geleerd waardoor zij in staat zijn geld te verdienen. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes. Het aantal opvanghuizen is bij lange na niet genoeg om alle minderjarige straatkinderen op te vangen. De levensomstandigheden van de kinderen in deze opvanghuizen zijn vaak slechter dan die van de meerderheid van de bevolking. Dit is mede te wijten aan het feit dat bovengenoemde organisaties voor hun functioneren afhankelijk zijn van giften.

Ook in deze verslagperiode werd onder andere met Nederlandse middelen het opvangcentrum van de Congregatie der Salesianen (Don Bosco) ondersteund. In dit opvangcentrum kunnen tot vier uit Nederland teruggekeerde alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) van alle leeftijden worden opgevangen. Het centrum biedt tevens een opleiding aan op verschillende niveaus, variërend van de

basisschool tot een beroepsopleiding. Met het aantal beschikbare opvangplaatsen kunnen grotere aantallen terugkerende amv's worden opgevangen dan de beoogde vier, aangezien een groot deel van de terugkerende amv's die in eerste instantie institutionele opvang nodig lijkt te hebben, uiteindelijk niet of slechts kort in het

opvanghuis zal verblijven. Kinderen die door Don Bosco worden opgevangen kunnen totdat zij meerderjarig worden in het tehuis verblijven en worden tussentijds niet overgeplaatst naar andere opvanghuizen. Wel wordt getracht om de

eventuele familie te vinden, onder andere via het opsporingsprogramma (tracing) van het Congolese Rode Kruis. Gedurende de verslagperiode zijn er geen uit Nederland teruggekeerde amv's opgevangen in Don Bosco.

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

55

Kindsoldaten

Volgens de Congolese organisatie Ajedi, die kindsoldaten tracht te overtuigen het

leger te verlaten, zijn er in de DRC meer dan 30.000 kindsoldaten.²¹³

Sommige facties van het nationale leger bleven, ondanks beloften om kindsoldaten te demobiliseren, ook in de verslagperiode minderjarigen in hun gelederen houden.

Ook in de geïntegreerde eenheden van de FARDC werden kinderen aangetroffen.²¹⁴ Gedurende de verslagperiode rekruteerden milities zoals de ex-Mai-Mai en ex-ANC naar verluidt nog kinderen, met name in de Kivu's.²¹⁵

In de verslagperiode werden bijna 700 kinderen in Ituri, de Kivu's, Kasai Oriental

en Katanga gedemobiliseerd uit de FARDC en gewapende groeperingen als ex-Mai-Mai en milities in Ituri.²¹⁶

3.4.5 Dienstplicht en desertie

In de DRC bestaat geen dienstplicht, al biedt de nieuwe grondwet wel de mogelijkheid deze in te stellen.²¹⁷ Desertie is formeel strafbaar en kent als maximale straf de doodstraf. Deze bepaling zal naar verwachting echter aanpassing behoeven, omdat de nieuwe grondwet de doodstraf heeft afgeschaft.

In de praktijk komt desertie regelmatig voor. Lage militairen worden hiervoor vrijwel nooit vervolgd, en voor hogere militairen geldt dat desertie hooguit als strafverzwarende omstandigheid wordt aangemerkt in combinatie met een strafbaar feit.

In de huidige toestand in de DRC is het moeilijk te definiëren wat desertie precies

inhoudt. Het is niet duidelijk, bijvoorbeeld, of de weigering om zich aan te sluiten

bij of te integreren in het FARDC als desertie kan worden aangemerkt. Daarnaast ontbreken betrouwbare gegevens van het aantal FARDC-militairen. Van de 300.000 militairen die aanvankelijk op de loonlijst stonden, bleek eind 2005 in werkelijkheid slechts iets meer dan de helft te bestaan. De 12,50 USD soldij waar

militairen gemiddeld maandelijks recht op hebben komt lang niet altijd bij hen

²¹³ ANP, Bevrijden kindsoldaten is gevaarlijke taak, 1 december 2005

²¹⁴ S/2005/832

²¹⁵ Idem en U.S. Department of State, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8

maart 2006

²¹⁶ S/2005/832

²¹⁷ Constitution, artikel 63

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

56

terecht en de voedselvoorziening en de huisvesting van de soldaten zijn slecht.²¹⁸

Berichten van wangedrag en misdaden door FARDC-militairen tegen de burgerbevolking zijn wijdverbreid (zie paragraaf 2.3).

3.4.6 Voormalig Mobutu-aanhangers en ex-FAZ militairen

Er zijn gedurende de verslagperiode geen gevallen bekend van ex-aanhangers van Mobutu of ex-FAZ-militairen (Forces Armées du Zaïre, ook gelieerd aan Mobutu's regime) die specifieke problemen met de autoriteiten hebben gehad. Begin november 2005 keerden 300 van 900 aangemelde ex-FAZ militairen na acht jaar ballingschap terug vanuit de Republiek Congo (Brazzaville) naar Kinshasa. De groep, vergezeld van vrouwen en kinderen, werd verwelkomd door de minister van Defensie en werd na aankomst opgenomen in twee oriëntatiecentra in Kinshasa om te kiezen tussen een terugkeer in de burgermaatschappij of opname in het geïntegreerde Congolese leger FARDC. Vrijwel alle ex-FAZ-militairen kozen voor opname in de FARDC. Een groep van 200 leden van de voormalige Presidentiële Garde van toenmalig president Mobutu heeft aangegeven voorlopig in Brazzaville te willen blijven. De autoriteiten van de Republiek Congo hebben gewaarschuwd dat ballingen die de relaties tussen de beide Congo's trachten aan te tasten door politieke uitlatingen alsnog zullen worden uitgewezen.²¹⁹

²¹⁸ Jeune Afrique/L'Intelligent, La transtion en danger, 27 november-3 december 2005;

International Crisis Group, Katanga : the Congo's forgotten crisis, 9 januari 2006 en AFP,

Les soldats doivent être bien formés et bien nourris (ministre belge), 1 december 2005

²¹⁹ IRIN, First batch of ex-Mobutu soldiers return home, 2 november 2005 en IPS, Exiled

soldiers returning home, 12 november 2005

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

57

4 Migratie

4.1 Ontheemden- en vluchtelingenstromen in en uit de DRC

4.1.1 Buiten de DRC

Er bevinden zich ruim 370.000 vluchtelingen afkomstig uit de DRC in landen in de regio. In Tanzania bevinden zich ongeveer 149.000 Congolese vluchtelingen; in Zambia 66.000, in de Republiek Congo (Brazzaville) 53.000 en in Burundi 30.000 vluchtelingen.²²⁰

De Congolese overgangsregering heeft samen met UNHCR tripartiete overeenkomsten gesloten met de Centraal-Afrikaanse Republiek, de Republiek Congo (Brazzaville), Tanzania en Sudan over repatriëring van Congolese vluchtelingen.²²¹ Op 12 oktober 2005 begon de door UNHCR ondersteunde repatriëring van Congolese vluchtelingen uit Tanzania. Eind februari 2006 waren ruim 11.000 personen met steun van UNHCR teruggekeerd naar Zuid-Kivu.²²² Enige duizenden vluchtelingen uit Noord-Kivu, die zich sinds eind 2005 in Oeganda bevinden, hebben aangegeven nog niet naar hun dorpen te willen terugkeren, omdat zij vrezen voor geweld van de zijde van het Congolese leger.²²³

UNHCR waarschuwde in augustus 2004 tegen gedwongen terugkeer van afgewezen en uitgeprocedeerde asielzoekers naar gebieden buiten Kinshasa. UNHCR was destijds niet tegen terugkeer naar Kinshasa van personen die geen internationale bescherming nodig hebben, familiebanden hebben in de hoofdstad en kunnen rekenen op economische steun.²²⁴ In september 2005 sprak UNHCR zijn zorg uit over de terugkeer van Congolezen vanuit de buurlanden naar met name Zuid-Kivu, vanwege de beperkte absorptiecapaciteit, de veiligheidssituatie en de mensenrechtensituatie in de regio van herkomst. Zo werden teruggekeerde vluchtelingen lastiggevallen door militieleden en militairen en werden hun huizen bezet.²²⁵

²²⁰ UNHCR Information Bulletin DRC, vol.1 no. 2, 29 november 2005

²²¹ UNHCR, Phased return to DRC, januari 2005 en UNHCR, La signature des Accords Tripartites entre la RDC, le Soudan et le HCR sur le retour des réfugiés vers la RDC et le

Soudan, 8 februari 2006

²²² S/2005/832; UNHCR, Update on the refugee operation in Tanzania, december 2005 en

UNHCR News stories, Courage of Congolese refugees should be matched by solidarity of

international community, says High Commissioner, 28 februari 2006

²¹⁸ IRIN, Ugandan rebels dislodged, but civilians not returning home, 29 mei 2006

²²⁴ UNHCR Verenigd Koninkrijk, Return of failed asylum-seekers to the DRC, 17 augustus

2004, (brief van de Britse vertegenwoordiger van UNHCR aan een Britse advocaat, in het

bezit van het ministerie van Buitenlandse Zaken).

²²⁵ BBC News, Concerns over DR Congo refugees, 5 september 2005

Begin mei 2006 assisteerde UNHCR een kleine groep Congolese vluchtelingen bij hun terugkeer uit Zuid-Sudan (Juba) naar het noord-oosten van de DRC, hoewel UNHCR van mening is dat de voorwaarden voor een duurzame terugkeer hier niet aanwezig zijn. De leefomstandigheden van de vluchtelingen, die al sinds de jaren '60 van de vorige eeuw in Sudan verbleven, waren echter zodanig slecht dat zij desondanks aandrongen op terugkeer.²²⁶

4.1.2 Binnen de DRC

Het recht van asiel is vastgelegd in de Congolese grondwet.²²⁷

De DRC biedt onderdak aan ongeveer 200.000 vluchtelingen uit andere landen, waarvan de meeste afkomstig zijn uit Angola (ruim 93.000), Burundi (ruim 19.000) en Rwanda (schattingen 50.000 tot 100.000).²²⁸ In de DRC bestaan acht vluchtelingenkampen, 32 vluchtelingenlocaties en 14 vluchtelingennederzettingen, naast de geurbaniseerde vluchtelingen.²²⁹ In 2005 keerden bijna 9000 Angolese en rond de 7000 Rwandese vluchtelingen vanuit de DRC terug naar het land van herkomst²³⁰

Naast de vluchtelingen op Congolees grondgebied bevinden zich volgens schattingen in de DRC rond de 1,6 miljoen ontheemden. De meerderheid van deze mensen bevindt zich in de Kivu's (850.000), provincie Orientale (310.000 inclusief het Ituri-district) en Katanga (312.000). Gedurende 2005 zijn ongeveer 1.680.000 ontheemden teruggekeerd naar de regio van herkomst, de meeste van hen zonder hulp.²³¹ In mei 2005 begon met de terugkeer van 1600 ontheemden vanuit Kinshasa naar Equateur en Orientale een gecombineerd VN-project voor de bescherming van ontheemden.²³² De terugkeer van deze burgers komt tegemoet aan de wens van de Congolese regering vóór de nationale verkiezingen alle ontheemde burgers te laten terugkeren naar de plaats van herkomst.²³³ Gedurende de verslagperiode keerden ontheemden en vluchtelingen terug naar Ituri en delen van Zuid-Kivu.²³⁴ De situatie in de DRC is echter zeer veranderlijk, waardoor delen van het land, en zelfs van een provincie veilig zijn voor de terugkeer van ontheemden en vluchtelingen, terwijl dit tientallen kilometers verderop of enige tijd later niet het geval hoeft te zijn.

²²⁶ UNHCR, Repatriation of Congolese refugees, 9 mei 2006

²²⁷ Constitution, artikel 33

²²⁸ UNHCR Information Bulletin DRC, vol.1 no. 2, 29 november 2005

²²⁹ IRIN, Refugee camp closes as Angolans go home, 1 juni 2005

²³⁰ UNHCR Information Bulletin DRC, vol.1 no. 2, 29 november 2005

²³¹ OCHA, DRC Action Plan 2006, 2006

²³² IRIN, UN agency helps thousands of IDPs return home, 23 mei 2005.

²³³ IRIN, Once displaced by war, hundreds return to Kisangani, 5 juli 2005.

²³⁴ S/2005/832

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

59

De terugkeer naar de regio van herkomst van vele ontheemden valt aldus samen met het op drift raken van andere burgers, meestal als gevolg van gevechten tussen

milities en de FARDC. Gedurende de verslagperiode raakten tienduizenden burgers ontheemd, zoals in september 2005 en mei 2006 vanuit Ituri, tussen september 2005 en februari 2006 in Katanga en in februari 2006 in Noord-Kivu.²³⁵ De meeste ontheemden leven niet in kampen maar worden opgevangen door de lokale bevolking of door kerken.²³⁶ UNHCR is niet direct betrokken bij de opvang van ontheemden, maar tracht wel aandacht aan terugkerende ontheemden te besteden in regio's waar de vluchtelingenorganisatie teruggekeerde vluchtelingen assisteert.²³⁷

In april 2006 startte UNHCR de registratie van de naar schatting 170.000 ontheemden uit Katanga, beginnend met de regio Mitwaba waar het aantal ontheemden van 15.000 à 20.000 sinds eind 2005 dagelijks met 50 tot 100 toenam. NGO's en VN-organisaties zullen parallel aan de registratie humanitaire hulp verlenen aan de ontheemden.²³⁸

4.2 Activiteiten van internationale organisaties

Een groot aantal VN-organisaties, zoals UNHCR, UNICEF, WHO, het Wereldvoedselprogramma (WFP) en de Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO), is actief in de DRC. Daarnaast zijn onder andere de volgende internationale en niet-gouvernementele organisaties actief: het ICRC, IOM, Artsen Zonder Grenzen, Cordaid, Save the Children, World Vision, Novib en ICCO. Het Congolese Rode Kruis beschikt over het grootste tracing-netwerk van de gehele ICRC-familie. ECHO, het Humanitaire Programma van de Europese Commissie, voert in Oost-Congo een humanitair programma uit. Op 9 mei 2006 hervatte ECHO de humanitaire vluchten naar het oosten van de DRC vanuit Kinshasa en Nairobi, die in 2005 waren opgeschort na problemen met de uitvoerende vliegmaatschappij.²³⁹ In juli 2005 hervatte de VN op verzoek van hulporganisaties vluchten naar Lubao en Lodja in de provincie Kasai Oriental.²⁴⁰

²³⁵ Idem; IRIN, Fighting displaces 60,000 in Katanga province, bishop says, 23 november 2005;

IRIN, Military insurgents resume attacks in North Kivu, 1 februari 2006; IRIN, Rape on the rise in North Kivu, as fighting displaces 70,000, 10 februari 2006 en IRIN, The peculiar terror that is northern Katanga, 13 februari 2006

²³⁶ IRIN, Continued attacks in North Kivu leave 37,000 IDPs without aid, 3 februari 2006

²³⁷ UNHCR, Phased return to DRC - Repatriation and reintegration of Congolese (DRC)

refugees- supplementary appeal January 2005- December 2005, januari 2006

²³⁸ UNHCR: Preparations begin for IDP registration in Katanga province, 28 april 2006

²³⁹ IRIN, DRC: ECHO resumes humanitarian flights, 29 mei 2006

²⁴⁰ IRIN, UN to resume air service in Kasai Oriental, 14 juli 2005.

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

60

Hoewel de toegang van hulpverleners tot Ituri en delen van Zuid-Kivu tussen september en december 2005 verbeterde, wordt de hulpverlening in Oost-Congo vaak gehinderd door de aanwezigheid van gewapende groeperingen en regeringssoldaten die de burgerbevolking lastigvallen. Tijdens gevechten in Katanga en de Kivu's tussen de FARDC enerzijds en milities anderzijds begin 2006 was van toegang voor hulpverleners vaak geen sprake. MONUC ondersteunt de activiteiten van hulporganisaties zowel op het vlak van transport als veiligheid.²⁴¹

MONUC en hulporganisaties streven er naar de bootdienst tussen Ubundu (Orientale) en Kindu (Maniema) te herstellen, zodat de toegang tot Katanga, Maniema en Orientale wordt vergroot.²⁴²

4.3 Beleid andere Europese landen

Verenigd Koninkrijk

Het Verenigd Koninkrijk behandelt alle asielaanvragen van personen uit de DRC op individuele basis. Aanvragen van Banyamulenge worden doorgaans, maar niet automatisch, ingewilligd. Het Verenigd Koninkrijk beschouwt de DRC veilig genoeg voor terugkeer van afgewezen asielzoekers en zet daadwerkelijk Congolezen uit.

Denemarken

Denemarken behandelt alle asielaanvragen van personen uit de DRC op individuele basis. Bij de beoordeling van asielaanvragen wordt extra aandacht besteed aan de etnische achtergrond van betrokkene en aan de vraag of er voor betrokkene sprake is van een vestigingsalternatief binnen de DRC.

²⁴¹ S/2005/832; IRIN, Fighting in the Kivus displaces 55,000, 9 februari 2006

²⁴² S/2005/832

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

61

5 Samenvatting

De situatie in de Democratische Republiek Congo van september 2005 tot en met juni 2006 laat een gemengd beeld zien. Enerzijds was er sprake van belangrijke vooruitgang op het politieke vlak. Zo verliep het nationale referendum over de nieuwe Congolese grondwet in december 2005 relatief rustig. De goedkeuring door de bevolking van de nieuwe grondwet vormde een belangrijke stap op weg naar democratische verkiezingen. Op 21 februari 2006 nam de Nationale Vergadering een nieuwe kieswet aan, waardoor op 31 juli 2006 presidents- en parlementsverkiezingen kunnen plaatsvinden.

De veiligheidssituatie in het oosten van de DRC, met name in Noord-Katanga, de Kivu-provincies en het Ituri-district, bleef tijdens de verslagperiode uitermate zorgwekkend. De centrale overheid in Kinshasa heeft haar macht nog niet in alle delen van het land kunnen vestigen. Het gezag van de centrale overheid in Ituri, de

Kivu's en het noorden van Katanga was zeer zwak. Eenheden van leger en politie werden formeel aangestuurd door de regering, maar de feitelijke macht was nog steeds in handen van de (voormalige) gewapende groepen. Het Congolese leger (FARDC, Forces Armées de la République Démocratique du Congo) voerde tijdens de verslagperiode, al dan niet met steun van de VN-vredesmacht MONUC, militaire acties uit tegen dissidente FARDC-eenheden en binnen- en buitenlandse gewapende groepen. In Ituri was enerzijds sprake van ontwapening en overgave van groepen rebellen, maar anderzijds was er sprake van voortgaande activiteiten van milities. In de Kivu's leverde de FARDC strijd met leden van de Mai-Mai en de FDLR en met opstandelingen die naar verluidt geleid worden door de ontslagen en gezochte generaal Laurent Nkunda. In Katanga werd tijdens de verslagperiode gevochten tussen de FARDC en Mai-Mai-milities. Tienduizenden burgers sloegen tijdens de verslagperiode op de vlucht voor de gevechten. Eind februari 2006 waarschuwde de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties dat er in de DRC een 'enorm risico' bestaat voor het opnieuw opblazen van een conflict.

De veiligheidssituatie in Kinshasa was relatief goed in die zin dat er geen oorlogshandelingen plaatsvonden.

Tijdens de verslagperiode was in de gehele DRC sprake van wijdverbreide en stelselmatige schendingen van de rechten van de mens. Volgens verschillende bronnen verslechterde de situatie gedurende de verslagperiode, in de aanloop naar

de verkiezingen. Er is in de DRC in hoge mate sprake van straffeloosheid. Politieagenten en militairen van de FARDC maakten zich in de verslagperiode schuldig aan ernstige mensenrechtenschendingen. In het oosten van het land, waar sprake was van een voortdurend conflict tussen het nationale leger FARDC en gewapende groeperingen, buiten gewapende en ongedisciplineerde soldaten en

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

62

militieleden de lokale bevolking uit. De bevolking kon hiertegen geen bescherming inroepen.

Gedurende de verslagperiode keerden ontheemden en vluchtelingen terug naar Ituri en delen van Zuid-Kivu. De situatie in de DRC is echter zeer veranderlijk, waardoor delen van het land, en zelfs van een provincie veilig zijn voor de terugkeer van ontheemden en vluchtelingen, terwijl dit tientallen kilometers verderop of enige tijd later niet het geval hoeft te zijn. De terugkeer naar de regio

van herkomst van vele ontheemden viel aldus samen met het op drift raken van andere burgers, meestal als gevolg van gevechten tussen militieën en de FARDC. Gedurende de verslagperiode raakten tienduizenden burgers ontheemd, zoals in september 2005 vanuit Ituri, tussen september 2005 en februari 2006 in Katanga en in februari 2006 in Noord-Kivu.

Het Verenigd Koninkrijk en Denemarken behandelen asielaanvragen van personen uit de DRC op individuele basis.

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

63

Literatuurlijst

Voor dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van de volgende openbare bronnen:

Africa Confidential

Africafiles

Agence France-Presse

Algemeen Nederlands Persbureau

Amnesty International Press Releases

Amnesty International, Democratic Republic of Congo: Arming the east, 5 juli 2005

Amnesty International, Democratic Republic of Congo: Kinshasa must meet its responsibility to protect civilians, 8 februari 2006

Amnesty International, Democratic Republic of Congo: Mass rape - time for remedies, oktober 2004

Amnesty International, North-Kivu: civilians pay the price for political and military rivalry, 28 september 2005

Amnesty International, Urgent Action 142/05 Democratic Republic of Congo, AI Index AFR 62/005/2005, 26 mei 2005

Assemblée Nationale de la République Démocratique du Congo, Constitution de la République Démocratique du Congo, mei 2005

Assemblée Nationale et Senat de la République Démocratique du Congo, Loi portant organisation des élections présidentielle, législatives, provinciales, urbaines, municipales et locales, februari 2006

Associated Press

BBC Monitoring Africa, DR Congo authority slaps 15-day ban on station over 'hate speeches', 24 oktober 2005

BBC News, Boycott hits DR Congo's key poll, 4 april 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

64

BBC News

CIA, The World Factbook, 9 augustus 2005

Coghlan, Benjamin, Richard J. Brennan, Pascal Ngoy, David Dofara, Brad Otto, Mark Clements, Tony Stewart, 'Mortality in the Democratic Republic of Congo: a nationwide survey', The Lancet, 7 januari 2006

Commission Electorale Indépendante, Resultats provisoires du referendum du 18 décembre 2005, 12 januari 2006

Deutsche Presseagentur

Docu Congo, Brief aan de woordvoerders in de Tweede Kamer over het rapport Havermans en het nieuwe ambtsbericht over DR Congo, 14 december 2005

Docu Congo, Docu Congo doet verslag van onderzoek naar uitgezette

Congolezen, 19 februari 2006

Docu Congo, Nieuwsbrief voor asieladvocaten en Vluchtelingenwerkgroepen - Speciaal nummer Monitoring - verslag de gangbare praktijken rond terugkeer van Congolezen, 19 februari 2006

Docu Congo, Radiol in het programma De Ochtenden 21 feb 2006, vanaf 10 uur, 21 februari 2006

Economist Intelligence Unit, Country report Democratic Republic of Congo, december 2005

Economist Intelligence Unit, Country report Democratic Republic of Congo, juni 2005

Economist Intelligence Unit, Country report Democratic Republic of Congo, september 2005

Global Witness, Under-Mining Peace - The Explosive Trade in Cassiterite in Eastern DRC, juli 2005

Government of the Democratic Republic of Congo, Le Président de la République, Joseph Kabila, reçoit les délégués des communautés ethniques du Nord-Kivu, 2 februari 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo
Juli 2006

65

Human Rights Watch Press Releases

Human Rights watch, Arrest Laurent Nkunda for war crimes, 1 februari 2006

Human Rights Watch, Elections in sight: "Don't rock the boat"?, 15 december 2005

Human Rights watch, End illegal exploitation of natural resources - government must act on Parliamentary Commission's recommendations, 21 februari 2006

Human Rights Watch, Mai Mai Warlord Must Face Justice, 19 mei 2006

Human Rights Watch, World Report 2005, januari 2005

Human Rights watch, World Report 2006, januari 2006

Human Rights Watch, What Future? Street Children in the Democratic Republic of Congo, april 2006

Integrated Regional Information Network (IRIN), informatievoorziening OCHA, VN

Inter Press Service

International Court of Justice, Press release 2005/26, 19 december 2005

International Court of Justice, Press release 2006/4, 3 februari 2006

International Crisis Group, The Congo's Transition is Failing: Crisis in the Kivus,

30 maart 2005

International Crisis Group, A Congo Action Plan, 19 oktober 2005

International Crisis Group, Katanga: the Congo's forgotten crisis, 9 januari 2006

Jeune Afrique/L'Intelligent

Journal du Citoyen

Kinshasa RTNC Television, 8 januari 2006

La Libre Belgique, Katanga: un parti appelle à la haine, 15-16 oktober 2005

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

66

Loi no. 04/002 du mars 2004 portant organisation et fonctionnement des partis politiques

Loi portant amnistie pour faits de guerre, infractions politiques et d'opinion
Minority Rights Group International, Erasing the Board, 2004

Le Monde

NRC Handelsblad

Organisation Internationale pour les Migrations, Mission de recherche et d'évaluation de la gestion des migrations en République Démocratique du Congo, oktober 2005

Prise de position de la Voix de sans Voix pour les droits de l'homme relative à la

loi d'amnistie et la commémoration du cinquième anniversaire de l'assassinat du président Laurent Désiré Kabila, 16 januari 2006

Radio France Internationale

La Référence Plus

Refugees International, Democratic Republic of the Congo: demobilization of Rwandan soldiers going slowly, 16 december 2005

Règlement intérieur du Conseil national de sécurité, 87-032, 22 januari 1987

Reuters

Statement by the Presidency on behalf of the European Union on freedom of expression in the Democratic Republic of Congo, C/05/269, 17 oktober 2005

U.S. Department of State, Congo, Democratic Republic of the, Country Reports on Human Rights Practices - 2004, februari 2005

U.S. Department of State, Congo, Democratic Republic of the, Country Reports on Human Rights Practices - 2005, 8 maart 2006

U.S. Department of State, International religious freedom report 2005, 8 november

2005

La Voix de Sans Voix pour les droits de l'homme, Détenus politiques et d'opinion et victimes de répressions politiques en RDCongo, januari 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

67

La Voix de Sans Voix pour les droits de l'homme, Persécution des défenseurs des droits humains et syndicalistes en RDCongo, januari 2006

La Voix de Sans Voix pour les droits de l'homme, Victimes de disparition force en

RDCongo, januari 2006

De Volkskrant

Publicaties van de Verenigde Naties

Comité contre la Torture, Compte-rendu analytique de la première partie (publique) de la 686e séance, CAT/C/SR.686, 25 november 2005

Comité contre la Torture, Examen des rapports présentés par les états parties en application de l'article 19 de la Convention- Conclusions et recommandations du

Comité contre la torture- République Démocratique du Congo,

CAT/C/DRC/CO/1/CRP.1, 24 november 2005

Committee against Torture, Consideration of reports submitted by state parties under article 19 of the Convention- Initial reports of States parties due in 1997-

Addendum Democratic Republic of Congo, CAT/C/37/Add.6, 2 april 2005

Committee against Torture, Summary record (partial) of the 687th meeting, CAT/C/SR.687, 28 november 2005

Letter dated 21 October 2005 from the Permanent Representative of Uganda to the United Nations addressed to the President of the Security Council, S/2005/667, 25

oktober 2005

Letter dated 26 January 2006 from the Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 1533 (2004) concerning the Democratic Republic of the Congo addressed to the President of the Security Council, S/2006/53, 27 januari 2006

MONUC Division des droits de l'homme et section protection de l'enfant,

Arrestations et détentions dans les prisons et cachots de la RDC, maart 2006

MONUC Division des droits de l'homme, Rapport sur les conditions de détention dans les prisons et cachots de la RDC, oktober 2005

MONUC, Violations des droits de l'homme au Kasai Occidental, 1 februari 2006

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

68

Nineteenth report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo, S/2005/603, 26 september 2005

Twentieth report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo, S/2005/832, 28 december 2005

Twenty-first report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo, S/2006/390, 13 juni 2006

OCHA, DRC Action Plan 2006, 2006

Report of the Security Council mission to Central Africa, 4 to 11 November 2005, S/2005/716, 14 november 2005

Resolutie VN Veiligheidsraad, S/RES/1528, 27 februari 2004

Resolutie VN-Veiligheidsraad, S/RES/1621, 6 september 2005

Resolutie VN-Veiligheidsraad, S/RES/1628, 30 september 2005

Resolutie VN-Veiligheidsraad, S/RES/1635, 28 oktober 2005

Resolutie VN-Veiligheidsraad, S/RES/1654, 31 januari 2006

Security Council committee established pursuant to resolution 1533 (2004) concerning the Democratic Republic of the Congo, List of individuals and entities

subject to the measures imposed by paragraphs 13 and 15 of Security Council resolution 1596 (2005), 1 november 2005

Statement by the President of the Security Council, S/PRST/2005/46, 4 oktober 2005

Statement by the President of the Security Council, S/PRST/2005/66, 21 december 2005

Twentieth report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo, S/2005/832, 28 december 2005

UNDP, Human Development Report 2005

UNHCR Information Bulletin

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

69

UNHCR, La signature des Accords Tripartites entre la RDC, le Soudan et le HCR sur le retour des réfugiés vers la RDC et le Soudan, 8 februari 2006

UNHCR News stories

UNHCR, Repatriation and reintegration of Congolese (DRC) refugees- revised supplementary appeal January 2005- December 2006, januari 2006

UNHCR, Repatriation and reintegration of Congolese (DRC) refugees- Update January 2006, januari 2006

UNHCR, Response to information request, Subject: DRC - Treatment of rejected asylum seekers, 19 April 2006

UNHCR, Update on the refugee operation in Tanzania, december 2005

United Nations News Service

Website

www.mask.org.za

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

70

I Kaart van de Democratische Republiek Congo²⁴³

²⁴³ De weergave van grenzen en namen op deze kaart en de gebruikte benamingen dienen niet te

Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Juli 2006

71

II Provincie-indeling van de Democratische Republiek Congo (nieuwe
grondwet)

